

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»

ПЕДАГОГІКА

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни
для студентів факультету біомедичної інженерії.

денної форми навчання

Київ
НТУУ «КПІ»
2015

Педагогіка : Метод. рекомендації до вивчення дисципліни для студентів факультету біомедичної інженерії / Уклад. : Є. В. Пузирьов, О. М. Мелашенко, О. В. Москаленко. – К. : НТУУ «КПІ», 2015. – с.

*Затверджено Вченою радою ФСП
(Протокол № від « » 2015 р.)*

Навчальне електронне видання

Педагогіка

Методичні рекомендації
до вивчення дисципліни
для студентів факультету біомедичної інженерії.

денної форми навчання

Укладачі: *Пузирьов Євген Володимирович, канд. пед. наук, доц.
Мелашенко Олена Маратівна, канд. філ. наук, доц.
Москаленко Ольга Володимирівна, викладач.*

Відповідальний
за випуск *Блохіна Іріна Олександрівна, канд. психол. наук, доц..*

Рецензент *Девтерова Тамара Ваганівна., канд. пед. наук, доц.*

За редакцією укладачів

©Пузирьов Є.В., Мелашенко О.М.,
Москаленко О.В.
© НТУУ «КПІ», 2015 рік

З М І С Т

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
4. СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ.....	11
5. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ.....	17
6. КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН.....	23
7. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	25
8. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.....	26
9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	39
10. КОНТАКТИ З ВИКЛАДАЧЕМ	33
ДОДАТКИ	
Додаток 1	34
Додаток 2	37
Додаток 3	40
Додаток 4	41
Додаток 5	45
Додаток 6.....	46
Додаток 7	47
Додаток 8	49
Додаток 9	50
Додаток 10	56
Додаток 11	58
Додаток 12	61

1.МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета навчальної дисципліни.

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів *здатностей*:

- організовувати власну педагогічну діяльність
- реалізації освітніх програм та навчальних планів у відповідності до державних стандартів освіти;
- аналізу та вибору ефективних методів навчання і виховання;
- організовувати та проводити всі види учбових занять та виховних заходів;
- виховання та розвитку особистості тих, хто навчається;
- критичного аналізу і оцінки занять та виховних заходів, що проводяться;
- самостійного засвоєння педагогічної літератури.

1.2. Основні завдання навчальної дисципліни.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання:

знання:

- категоріального апарату педагогіки;
- закономірностей та протиріч педагогічного процесу;
- основних принципів і методів навчання та виховання;
- закономірностей опанування знаннями, навичками та вміннями;
- змісту виховання та основних напрямів виховної діяльності;
- особливостей самовиховання учнів;
- педагогічної майстерності та її основних компонентів.

уміння:

- розробляти зміст, проводити структурування навчального матеріалу та проводити заняття різних видів;
- організовувати та аналізувати свою педагогічну діяльність ;
- визначати методи та засоби навчання та виховання;
- організовувати та керувати пізнавальною діяльністю учнів, формувати у них критичне мислення;
- здійснювати контроль і оцінку результатів навчання та виховання;
- аналізувати навчальну та навчально-методичну літературу й використовувати її в педагогічній практиці;
- використання педагогічних засад самонавчання та самовиховання.

мати уяву про:

- методи складання контрольних завдань і тестів з дисципліни «Основи здоров'я» та комплексних контрольних завдань;
- можливості застосування технічних засобів в навчальному процесі.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **120** годин/**4**кредити ECTS.

Форма навчання	Кредитні модулі	Всього		Розподіл навчального часу за видами занять			Семестрова атестація
		кредитів	годин	Лекції	Практичні (семінарські) заняття	СРС	
Денна		4	120	28	26	66	екзамен

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Загальні засади педагогіки

Тема 1.1. Предмет и завдання педагогіки

Педагогіка як наука про навчання, освіту, виховання й розвиток підростаючих поколінь. Виникнення педагогіки як науки. Об'єкт, предмет і основні завдання педагогіки. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками та її структура. Суть нової методології педагогіки. Основні категорії педагогіки: освіта, навчання, виховання, розвиток. Педагогічні цінності. Суть педагогічної діяльності, основні види, специфіка.

Методи педагогічних досліджень

Л і т е р а т у р а

Основна: 1-3, 6-9.

Додаткова: 1; 9, 12, 22. 24, 32, 34, 35, 42.

Завдання на самостійну роботу студентів:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Відповіді на питання для самоперевірки:

1) Визначити цілі і завдання педагогіки.

2) Навести приклади редакції формулювання предмета педагогіки.

3) Визначити основні категорії педагогіки.

Тема1. 2. Основні етапи розвитку педагогіки

Сучасна педагогіка у пошуках нової моделі освіти. Етапи розвитку педагогіки і освіти. Характеристика основних освітніх парадигм : авторитарної, технологічної, гуманістичної. Педагогічний процес, його функції. Закономірності та протиріччя педагогічного процесу. Залежність педагогічного процесу від характеру суспільних відносин, можливостей економіки, розвитку педагогічної теорії та практики. Специфічні педагогічні закономірності та протиріччя.

Реформування системи освіти України, об'єктивні передумови та основні напрями реформування. Цілі та ідеї Болонського процесу. Основні принципи освіти в Україні.

Л і т е р а т у р а

Основна: 1-9.

Додаткова: 4, 16, 24, 30, 40, 51, 54.

Завдання на самостійну роботу студентів:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Відповіді на питання для самоперевірки:

1) Визначити етапи розвитку педагогіки і освіти..

2) Навести приклади основних освітніх парадигм.

Визначити основні закономірності та протиріччя педагогічного процесу.

Тема1. 3. Історія педагогіки: від виховання у первісному суспільстві до сучасності

Підходи світової науки до виникнення виховання як суспільного явища. Виховання у первісному суспільстві зародження теорії педагогіки у Єгипті та Давній Греції. Вплив давньогрецьких філософів (Сократ, Платон, Аристотель) на розвиток педагогічної теорії.

Педагогічна епоха середньовіччя. Система лицарського виховання. Педагогічна система Я.А. Коменського. Педагогічні погляди французьких філософів (Жан. - Жак Руссо, Д.Дідро, Гельвецій)

Традиційне виховання і педагогічна думка Київської Русі. Освіта і педагогічна наука епохи українського відродження (XVI-XVIII ст.). Діяльність

братських і козацьких шкіл, виховання лицаря-козака. Ідея народності та природо відповідності виховання Г.Сковороди. Утвердження педагогічної науки України на сучасному етапі духовного і національного відродження.

Л і т е р а т у р а

Основна: 2, 3, 7-9.

Додаткова: 1, 2, 20, 25, 41.

Завдання на самостійну роботу студентів:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Відповіді на питання для самоперевірки:

- 1) Визначити підходи світової науки до виникнення виховання як суспільного явища.
- 2) Охарактеризувати виховання у первісному суспільстві
- 3) Визначити педагогічну систему Я.А.Коменського.

Розкрити особливості педагогічної науки України на сучасному етапі духовного і національного відродження.

Розділ 2. Теорія навчання

Тема 2.1. Сутність і принципи навчання

Дидактика – теорія і практика навчання. Педагогічна характеристика процесу навчання. Теоретичне і практичне навчання людини. Основні функції навчання: навчальна, виховна, розвиваюча.

Викладання – учіння. Сучасні дидактичні концепції в освіті.

Психолого-педагогічні закономірності опанування знаннями, навичками та уміннями: асоціативно-рефлекторна та концепція поетапного формування розумових дій.

Поняття про принципи навчання. Принципи і правила навчання. Характеристика системи та змісту принципів навчання. Взаємозв'язок принципів навчання. Особливості реалізації дидактичних принципів у конкретних предметних методиках.

Л і т е р а т у р а

Основна: 1-3, 5-9.

Додаткова: 3, 7- 8, 15, 21, 24, 26.

Завдання на самостійну роботу студентів:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Відповіді на питання для самоперевірки:

- 1) Надати педагогічну характеристику процесу навчання.
- 2) Охарактеризувати психолого-педагогічні закономірності опанування знаннями, навичками та вміннями
- 3) Визначити основні принципи навчання.

Навести приклади реалізації дидактичних принципів у конкретних предметних методиках.

Тема 2.2. Методична система навчання

Сутність і зміст методичної системи навчання. Поняття про методи навчання та їх систему. Класифікація методів навчання. Характеристика методів організації та самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності. Педагогічні умови ефективності теоретичних і практичних методів навчання. Особливості використання методу демонстрації (показу).

Специфіка самостійної роботи.

Сутність і методи проблемного навчання. Навчальна та проблемна ситуація. Розвиток творчого мислення та пізнавальних інтересів учня.

Методи стимулювання і мотивації учня. Творчий підхід до використання методів навчальної роботи.

Л і т е р а т у р а

Основна: 2, 3, 5, 6-8.

Додаткова: 3, 7, 8, 13, 26, 50, 51.

Завдання на самостійну роботу студентів:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Відповіді на питання для самоперевірки:

- 1) Визначити сутність і зміст методичної системи навчання.
- 2) Надати класифікацію методів навчання.
- 3) Розкрити творчий підхід до використання методів навчальної роботи.

Розкрити розвиток творчого мислення та пізнавальних інтересів учня.

Тема 2.3. Педагогічні вимоги до перевірки та оцінювання знань, навичок та вмінь учня

Цілі та завдання контролю якості навчання. Основні чинники, що впливають на якість навчання. Функції перевірки та оцінювання. Методи контролю та самоконтролю у навчанні. Види і методи перевірки знань, навичок та вмінь. Критерії оцінювання. Вимоги до оцінювання успішності навчання учня. Переваги Болонської системи оцінювання. Критичний аналіз навчальної роботи вчителя та учнів.

Л і т е р а т у р а

Основна: 1-3, 6-9.

Додаткова: 3, 8, 15, 16, 26, 38.

Завдання на самостійну роботу студентів:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Відповіді на питання для самоперевірки:

1) Визначити цілі та завдання контролю якості навчання.

2) Охарактеризувати методи контролю та самоконтролю у навчанні.

3) Визначити основні види і методи перевірки знань, навичок та вмінь.

Розкрити переваги Болонської системи оцінювання.

Розділ 3. Теорія виховання

Тема 3.1. Процес виховання: суть, зміст, принципи.

Методологічні засади процесу виховання людини. Процес виховання: широке та вузьке значення. Процес виховання як система. Педагогічна характеристика процесу виховання учня, його структура та функції. Закономірності процесу виховання. Поняття про зміст виховання, його особливості в сучасній школі. Основні напрями виховання учня та можливості їх реалізації у виховному процесі. Умови та шляхи забезпечення єдності складових частин виховного процесу.

Основні принципи виховання та їх характеристика. Система принципів виховання, педагогічні умови та шляхи їх реалізації. Самовиховання як спонукальна сила розвитку особистості. Напрями і засади самовиховання. Самооцінка і самоконтроль. Управління самовихованням особистості.

Л і т е р а т у р а

Основна: 1-4, 6-8.

Додаткова: 5, 10-11, 18, 24, 27, 32, 40, 46.

Завдання на самостійну роботу студентів:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Відповіді на питання для самоперевірки:

1) Надати педагогічну характеристику процесу виховання учня.

2) Охарактеризувати основні напрями виховання учня та можливості їх реалізації у виховному процесі.

Визначити умови та шляхи забезпечення єдності складових частин виховного процесу. Розкрити систему принципів виховання.

Тема 3.2. Система методів виховання людини

Поняття про методи виховання. Загальна характеристика методів виховання. Класифікація методів виховання людини. Методи усвідомлення цінностей суспільства.

Методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки. Методи стимулювання діяльності та поведінки учня. Методи педагогічної підтримки. Педагогічні умови ефективності використання методів виховання. Вибір методів виховання та взаємозв'язок між методами виховання. Особливості методів діагностики вихованості.

Л і т е р а т у р а

Основна: 1-4, 6-8.

Додаткова: 5, 10-11, 18, 24, 27, 32, 40, 46, 49, 55.

Завдання на самостійну роботу студентів:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Відповіді на питання для самоперевірки:

1) Надати загальну характеристику методів виховання.

2) Охарактеризувати педагогічні умови ефективності використання методів виховання.

Визначити особливості методів діагностики вихованості.

Тема 3.3. Педагогічна культура та її складові

Специфіка педагогічної діяльності. Вимоги до діяльності вчителя. Сутність педагогічної культури. Зміст та основні компоненти педагогічної культури. Педагогічна спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності, педагогічна техніка.

Структура педагогічної майстерності вчителя. Характеристика психолого-педагогічних знань, навичок, вмінь та якостей. Поняття про педагогічний такт та педагогічну ерудицію.

Розуміння педагогом особистості учня. Майстерність педагогічного спілкування. Шляхи формування педагогічної культури.

Л і т е р а т у р а

Основна: 1-3, 6-8.

Додаткова: 10, 19, 31, 33-35, 38-39, 48, 52.

Завдання на самостійну роботу студентів:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Відповіді на питання для самоперевірки:

- 1) Визначити сутність педагогічної культури.
- 2) Розкрити структуру педагогічної майстерності вчителя.

Визначити шляхи формування педагогічної культури.

5. Семінарські заняття.

Основними завданнями семінарських занять є розвиток у студентів вміння працювати з педагогічною літературою, підготовлювати виступи, формулювати та відстоювати свою позицію, приймати активну участь у дискусії.

Семінар 1.

Тема. *Предмет і завдання з педагогіки.*

1. Педагогіка як наука про навчання, освіту, виховання й розвиток особистості.
2. Предмет та об'єкт педагогіки.
3. Характеристика основних категорій педагогіки.

План роботи

1. Розглянути питання семінару.
2. Надати викладачу визначення основних категорій педагогіки.
3. Вирішити педагогічні задачі (робота підгрупами (3 підгрупи)) (**додаток №1**).

Література:

1. Алексюк А. Н. Педагогіка: навч. посіб. / А. Н. Алексюк, А. В. Киричук. – К. : Вища школа, 1985. – 254 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. / Н. П. Волкова. – К.: Альма-матер, 2009. – 616 с.
3. Мойсеюк Н. Е. Педагогіка: навч. посіб. / Н. Е. Мойсеюк. – К.: Саммит-Книга, 2007. – 656 с.
4. Педагогіка: навч. посіб. / [укладачі: А. Н. Некрошевич, Є. В. Пузирьов]. – К.: ІВЦ «Політехніка», 1999. – 220 с.
5. Педагогика: учеб. пособие для студ. пед. уч. зав. / Под ред. П. Н. Пидкасистого. – М.: Пед.общество России, 2002. – 640 с.
6. Практикум з педагогіки: Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с.
7. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К.: Альма-матер, 2009. – 560 с.
8. Харламов И. Ф. Педагогика: учеб. пособие / И. Ф. Харламов. – М.: Гардарики, 2008. – 520 с.

Семінар 2.

Тема. *Основні етапи розвитку педагогіки та педагогічний процес.*

1. Сучасна педагогіка у пошуках нової моделі освіти.
2. Основні етапи і завдання сучасної педагогіки.
3. Характеристика основних освітніх парадигм : авторитарної, технологічної, гуманістичної.
4. Закономірності та протиріччя педагогічного процесу.

План роботи

1. Розглянути питання семінару.
2. Вивчення проміжних матеріалів (**додаток №2**).
3. Індивідуально: на основі виконаних теоретичних завдань підготуйте та напишіть викладачу своє бачення перспективного напряму розвитку освіти в Україні. Обсяг – 1 сторінка.

Література:

1. Алексюк А. Н. Педагогіка: навч. посіб. / А. Н. Алексюк, А. В. Киричук. – К.: Вища школа, 1985. – 254 с.
2. Балл Г. О. Сучасний гуманізм і освіта: Соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти / Г. О. Балл. – Рівне: Листа-М, 2003. – 128 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. / Н. П. Волкова. – К.: Альма-матер, 2009. – 616 с.
4. Мойсеюк Н. Е. Педагогіка: навч. посіб. / Н. Е. Мойсеюк. – К.: Саммит-Книга, 2007. – 656 с.
5. Журавський В. С., Згуровський М. З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти / В. С. Журавський, М. З. Згуровський. – К.: ІВЦ «Політехніка», 2003. – 200 с.
6. Педагогика: учеб. пособие для студ. пед. уч. зав. / Под ред. П.Н. Пидкасистого. – М.: Пед.общество России, 2002. – 640 с.
7. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К.: Альма-матер, 2009. – 560 с.
8. Харламов И. Ф. Педагогика: учеб. пособие / И. Ф. Харламов. – М.: Гардарики, 2008. – 520 с.

Семінар 3.

Тема. *Історія педагогіки: від виховання у первісному суспільстві до сучасності.*

1. Виховання і навчання в умовах первісного суспільства та рабовласницького устрою.
2. Розвиток педагогічної теорії і практики в період феодалізму.
3. Педагогічна система Я.А. Коменського.

4. Особливості розвитку педагогіки в Україні.

План роботи

1. Розглянути питання семінару.
2. Охарактеризувати розвиток педагогіки в різні історичні періоди (додаток №3).

Література:

1. Антология педагогической мысли Древней Руси и Русского государства 14-17 вв. / [сост. С.Д. Бабишин, Б.Н. Митюрков]. – М.: Педагогика, 1985. – 363 с.
2. Антология педагогической мысли Украинской ССР / [ред. М.В.Фоменко]. – М.: Педагогика, 1988. – 640 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. / Н. П. Волкова. – К.: Альма-матер, 2009. – 616 с.
4. Каменский Я. А. Избранные педагогические произведения / Я.А.Каменский. – М.: Педагогика, 1982. – 610 с.
5. Левківський М. В. Історія педагогіки / М. В. Левківський. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 190 с.
6. Педагогіка: навч. посіб. / [укладачі: А. Н. Некрошевич, Є. В. Пузирьов]. – К.: ІВЦ «Політехніка», 1999. – 220 с.
7. Прогрессивная зарубежная педагогическая мысль о трудовом воспитании и профессиональной подготовке. – М.: Просвещение, 1988. – 227 с.
8. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К.: Альма-матер, 2009. – 560 с.
9. Харламов И. Ф. Педагогика: учеб. пособие / И. Ф. Харламов. – М.: Гардарики, 2008. – 520 с.

Семінар 4.

Тема. *Історія педагогіки: від виховання у первісному суспільстві до сучасності.*

План роботи

1. Рішення тестових завдань з історії педагогіки (додаток №4).

Література:

1. Антология педагогической мысли Древней Руси и Русского государства 14-17 вв. / [сост. С.Д. Бабишин, Б.Н. Митюрков]. – М.: Педагогика, 1985. – 363 с.
2. Антология педагогической мысли Украинской ССР / [ред. М.В.Фоменко]. – М.: Педагогика, 1988. – 640 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. / Н. П. Волкова. – К.: Альма-матер,

2009. – 616 с.

4. Каменский Я. А. Избранные педагогические произведения / Я.А.Каменский. – М.: Педагогика, 1982. – 610 с.
 5. Левківський М. В. Історія педагогіки / М. В. Левківський. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 190 с.
 6. Педагогіка: навч. посіб. / [укладачі: А. Н. Некрошевич, Є. В. Пузирьов]. – К.: ІВЦ «Політехніка», 1999. – 220 с.
 7. Прогрессивная зарубежная педагогическая мысль о трудовом воспитании и профессиональной подготовке. – М.: Просвещение, 1988. – 227 с.
 8. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К.: Альма-матер, 2009. – 560 с.
- Харламов И. Ф. Педагогика: учеб. пособие / И. Ф. Харламов. – М.: Гардарики, 2008. – 520 с.

Семінар 5.

Тема. Педагогічна характеристика процесу навчання.

1. Поняття про дидактику. Основні функції навчання.
2. Закономірності опанування знаннями, навичками та вміннями.
3. Педагогічні умови ефективності методів навчання в школі.

План роботи

1. Розглянути питання семінару та виконати додаткові завдання (**додаток №5**). Кожному студенту підготувати виступ до 10 хв., у якому реалізувати всі принципи навчання.

Література:

1. Алексюк А. Н. Педагогіка: навч. посіб. / А. Н. Алексюк, А. В. Киричук. – К.: Вища школа, 1985. – 254 с
2. Бабанский Ю. К. Интенсификация процесса обучения / Ю. К. Бабанский. – М.: Знание, 1987. – 80 с.
3. Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні: підручник / Н. Ю. Бутенко. – К.: КНЕУ, 2004. – 383 с.
4. Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. / Н.П.Волкова. – К.: Альма-матер, – 2009. – 616 с.
5. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А. А. Вербицкий. – М.: Высшая школа, 1991. – 207 с.
6. Гальперин П. Я. Методы обучения и умственного развития ребенка / П. Я. Гальперин. – М.: Изд-во МГУ, 1985. – 143 с.
7. Лернер И. Я. Учебный предмет, тема, урок / И. Я. Лернер. – М.: Знание, 1988. – 80 с.
8. Мойсеюк Н. Е. Педагогіка: навч. посіб. / Н. Е. Мойсеюк. – К.: Саммит-Книга, 2007. – 656 с.

9. Педагогика: учеб. пособие для студ. пед. уч. зав. / Под ред. П.Н.Пидкасистого. – М.: Пед.общество России, 2002. – 640 с.
10. Практикум з педагогіки: Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В. Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с.
11. Смолкин А. М. Методы активного обучения / А. М. Смолкин. – М.: Высшая школа, 1991. – 176 с.
12. Смульсон М. Л. Інтелектуалізація діяльності вчителя в умовах використання нових інформаційних технологій навчання / М. Л. Смульсон // Психологія: Зб. наук. праць НПУ ім. М.П.Драгоманова. – 1999. – Вип. 4(7). – С. 100-104.
13. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К.: Альма-матер, 2009. – 560 с.
14. Харламов И. Ф. Педагогика: учеб. пособие / И. Ф. Харламов. – М.: Гардарики, 2008. – 520 с.

Семінар 6.

Тема. *Методична система навчання в школі.*

1. Поняття про методи навчання та їх систему.
2. Класифікація методів навчання в педагогіці.
3. Педагогічні умови ефективності методів навчання.

План роботи

1. Підготувати план проведення семінарського заняття зі студентами.
2. Бути готовим самостійно провести семінарське заняття з усіх питань та виконати додаткові завдання (**додаток №6**).
3. Після проведення семінарського заняття здати конспект для перевірки викладачем.

Література:

1. Алексюк А. Н. Педагогіка: навч. посіб. / А. Н. Алексюк, А. В. Киричук. – К.: Вища школа, 1985. – 254 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. / Н.П.Волкова. – К.: Альма-матер, – 2009. – 616 с.
3. Гальперин П. Я. Методы обучения и умственного развития ребенка / П. Я. Гальперин. – М.: Изд-во МГУ, 1985. – 143 с.
4. Мойсеюк Н. Е. Педагогіка: навч. посіб. / Н. Е. Мойсеюк. – К.: Саммит-Книга, 2007. – 656 с.
5. Педагогика: учеб. пособие для студ. пед. уч. зав. / Под ред. П.Н.Пидкасистого. – М.: Пед.общество России, 2002. – 640 с.
6. Практикум з педагогіки: Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с.

7. Смульсон М. Л. Інтелектуалізація діяльності вчителя в умовах використання нових інформаційних технологій навчання / М. Л. Смульсон // Психологія: Зб. наук. праць НПУ ім. М.П.Драгоманова. – 1999. – Вип. 4(7). – С. 100-104.
8. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К.: Альма-матер, 2009. – 560 с.
9. Харламов И. Ф. Педагогика: учеб. пособие / И. Ф.Харламов. – М.: Гардарики, 2008. – 520 с.

Семінар 7.

Тема. Педагогічна характеристика виховання

1. Суть процесу виховання, його структура та функції.
2. Зміст та основні напрями виховання учнів.
3. Характеристика принципів та методів виховання

План роботи

1. Розглянути питання семінару.
2. Охарактеризувати основні напрями змісту виховання.
3. Надати характеристику принципів і методів виховання.

Додатково:

Запропонуйте проблемну ситуацію і продумайте текст виховної бесіди з актуальної ситуації (робота парами) (**додаток №7**).

Література:

1. Алексюк А. Н. Педагогіка: навч. посіб. / А. Н. Алексюк, А. В. Киричук. – К.: Вища школа, 1985. – 254 с
2. Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. / Н.П.Волкова. – К.: Альма-матер, – 2009. – 616 с.
3. Гальперин П. Я. Методы обучения и умственного развития ребенка / П. Я.Гальперин. – М.: Изд-во МГУ, 1985. – 143 с.
4. Мойсеюк Н. Е. Педагогіка: навч. посіб. / Н. Е. Мойсеюк. – К.: Саммит-Книга, 2007. – 656 с.
5. Педагогика: учеб. пособие для студ. пед. уч. зав. / Под ред. П.Н.Пидкасистого. – М.: Пед.общество России, 2002. – 640 с.
6. Практикум з педагогіки: Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене /За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с.
7. Смульсон М. Л. Інтелектуалізація діяльності вчителя в умовах використання нових інформаційних технологій навчання / М. Л. Смульсон // Психологія: Зб. наук. праць НПУ ім. М.П.Драгоманова. – 1999. – Вип. 4(7). – С. 100-104.

8. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К.: Альма-матер, 2009. – 560 с.
9. Харламов И. Ф. Педагогика: учеб. пособие / И. Ф. Харламов. – М.: Гардарики, 2008. – 520 с.

6. Практичні заняття.

Основна ціль практичних занять є розвиток у студентів практичних навичок та вмінь викладання предмета та проведення навчально-виховних заходів.

Практичне заняття 1.

Тема. Характеристика сучасних освітніх парадигм в контексті культурно-історичного досвіду та народної мудрості.

План роботи

1. Визначення домінуючої парадигми в освіті України.
2. Проектування інноваційного навчального закладу(додаток №8).

Література:

1. Алексюк А. Н. Педагогіка: навч. посіб. / А. Н. Алексюк, А. В. Киричук. – К.: Вища школа, 1985. – 254 с.
2. Бабанский Ю. К. Интенсификация процесса обучения / Ю. К. Бабанский. – М.: Знание, 1987. – 80 с.
3. Бутенко Н.Ю. Комунікативні процеси у навчанні: підручник / Н. Ю. Бутенко. – К.: КНЕУ, 2004. – 383 с.
4. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. / Н. П. Волкова. – К.: Альма-матер, 2009. – 616 с.
5. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А. А. Вербицкий. – М.: Высшая школа, 1991. – 207 с.
6. Гальперин П. Я. Методы обучения и умственного развития ребенка / П. Я. Гальперин. – М.: Изд-во МГУ, 1985. – 143 с.
7. Лернер И. Я. Учебный предмет, тема, урок / И. Я. Лернер. – М.: Знание, 1988. – 80 с.
8. Мойсеюк Н. Е. Педагогіка: навч. посіб. / Н. Е. Мойсеюк. – К.: Саммит-Книга, 2007. – 656 с.
9. Педагогика: учеб. пособие для студ. пед. уч. зав. / Под ред. П.Н.Пидкасистого. – М.: Пед.общество России, 2002. – 640 с.

10. Педагогіка: практикум / Уклад. : О. А. Жирун, Є. В. Пузирьов. – К. : НТУУ «КПІ», 2011. – 104 с.
11. Педагогіка: навч. посіб. / [укладачі: А.Н.Некрошевіч, Є.В.Пузирьов]. – К.: ІВЦ «Політехніка», 1999. – 220 с.
12. Смульсон М. Л. Інтелектуалізація діяльності вчителя в умовах використання нових інформаційних технологій навчання / М.Л.Смульсон // Психологія: Зб. наук. праць НПУ ім. М.П.Драгоманова. – 1999. – Вип. 4(7). – С. 100-104.

Практичне заняття 2.

Тема. Загальні принципи дидактики.

План роботи

Дидактична гра «Встановлення відповідності між принципами навчання та правилами їх реалізації в навчальному процесі».

Хід гри

Студентам пропонується виконати роботу, працюючи мікрогрупами. Робота проходить у вигляді гри-змагання. Кожна мікрогрупа обирає один принцип навчання і відповідні правила його реалізації (**додаток №9**).

Час виконання завдання – 5 хвилин. Потім кожна група доповідає про свої правила (перед цим викладач перевіряє кількість помилок).

Здійснюється аналіз щодо реального використання певного принципу під час навчання

Література:

1. Алексюк А. Н. Педагогіка: навч. посіб. / А. Н. Алексюк, А. В. Киричук. – К.: Вища школа, 1985. – 254 с.
2. Винославська О. В. Зміст моделі психолого-управлінського консультування працівників навчальних закладів з проблеми ефективної міжособистісної взаємодії / О. В. Винославська // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 3. – С.1-4.
3. Вознюк Н. М. Етико-педагогічні основи формування особистості: навч. посіб. / Н. М. Вознюк. – К.: Центр початкової літератури, 2005. – 196 с.
4. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. / Н. П. Волкова. – К.: Альма-матер, 2009. – 616 с.
5. Калошин В. Ф. Шлях до подолання негативних педагогічних стереотипів (переконань) / В. Ф. Калошин // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 4. – С. 5-12.
6. Мойсеюк Н. Е. Педагогіка: навч. посіб. / Н. Е. Мойсеюк. – К.: Саммит-Книга, 2007. – 656 с.
7. Лозова В. Т., Тройко Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання / В. Т. Лозова, Г. В. Тройко. – Х.: ХПУ, 1997. – 138 с.

8. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості: збірник / Ред. Л. М. Проколієнко. – К.: Радянська школа, 1989. – 608 с.
9. Лещинский В. М., Кульневич С. В. Учимся управлять собой и детьми / В. М. Лещинский, С. В. Кульневич. – М.: Просвещение, 1995. – 240 с.
10. Савчин М. В. Психологія відповідальної поведінки / М. В. Савчин. – К.: Україна-Віта, 1996. – 130 с.
11. Семиченко В. А., Заслуженюк В. С. Мистецтво взаєморозуміння: психологія та педагогіка сімейного спілкування / В. А. Семиченко, В. С. Заслуженюк. – К.: Веселка, 1998. – 211 с.
12. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К.: Альма-матер, 2009. – 560 с.
13. Харламов И. Ф. Педагогика: учеб. пособие / И. Ф. Харламов. – М.: Гардарики, 2008. – 520 с.

Практичне заняття 3.

Тема. Реалізація принципів навчання у школі

План роботи

1. Підготувати виступ до 10 хвилин, у якому необхідно реалізувати всі принципи навчання.
2. Бути готовим запропонувати свій варіант виступу на занятті.

Додатково:

Визначте послідовність ланок процесу засвоєння знань:

- *Розуміння* – встановлення зв'язків між явищами та процесами, з'ясування складу, призначення, виявлення причин явищ або розкриття різноманітних залежностей.
- *Узагальнення* – передбачає виділення та об'єднання найбільш значимих рис предметів та явищ.
- *Сприймання* – відображення у свідомості людини окремих властивостей предметів і явищ, які впливають у цей момент на органи чуття.
- *Осмислення* навчального матеріалу – процес мисленнєвої діяльності, спрямований на розкриття істотних ознак, якостей предметів, явищ і процесів та формулювання теоретичних понять, ідей, законів.
- *Застосування* – вміння застосовувати знання на практиці у навчальному процесі.
- *Закріплення* – спеціальна робота вчителя, яка забезпечує міцне запам'ятовування, поглиблює знання, здійснює їх перенесення у нові ситуації, розвиває навчально-пізнавальні вміння та навички.

Література:

1. Алексюк А. Н. Педагогіка: навч. посіб. / А. Н. Алексюк, А. В. Киричук. – К.: Вища школа, 1985. – 254 с.
2. Винославська О. В. Зміст моделі психолого-управлінського консультування працівників навчальних закладів з проблеми ефективної міжособистісної взаємодії / О. В. Винославська // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 3. – С.1-4.
3. Вознюк Н. М. Етико-педагогічні основи формування особистості: навч. посіб. / Н. М. Вознюк. – К.: Центр початкової літератури, 2005. – 196 с.
4. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. / Н. П. Волкова. – К.: Альма-матер, 2009. – 616 с.
5. Калошин В. Ф. Шлях до подолання негативних педагогічних стереотипів (переконань) / В. Ф. Калошин // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 4. – С. 5-12.
6. Мойсеюк Н. Е. Педагогіка: навч. посіб. / Н. Е. Мойсеюк. – К.: Саммит-Книга, 2007. – 656 с.
7. Лозова В. Т., Тройко Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання / В. Т. Лозова, Г. В. Тройко. – Х.: ХПУ, 1997. – 138 с.
8. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості: збірник / Ред. Л. М. Проколієнко. – К.: Радянська школа, 1989. – 608 с.
9. Лещинский В. М., Кульневич С. В. Учимся управлять собой и детьми / В. М. Лещинский, С. В. Кульневич. – М.: Просвещение, 1995. – 240 с.
10. Савчин М. В. Психологія відповідальної поведінки / М. В. Савчин. – К.: Україна-Віта, 1996. – 130 с.
11. Семиченко В. А., Заслуженюк В. С. Мистецтво взаєморозуміння: психологія та педагогіка сімейного спілкування / В. А. Семиченко, В. С. Заслуженюк. – К.: Веселка, 1998. – 211 с.
12. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К.: Альма-матер, 2009. – 560 с.
13. Харламов И. Ф. Педагогика: учеб. пособие / И. Ф. Харламов. – М.: Гардарики, 2008. – 520 с.

Практичне заняття 4.

Тема: Характеристика основних методів виховання.

План роботи

1. *Тренінгові вправи* спрямовані на формування навичок визначення та диференціації методів педагогічного впливу (**додаток №10**).
2. Визначення системи раціональних методів педагогічного впливу на особистість у конкретних педагогічних ситуаціях.

Література:

1. Алексюк А. Н. Педагогіка: навч. посіб. / А. Н. Алексюк, А. В. Киричук. – К.: Вища школа, 1985. – 254 с
2. Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. / Н.П.Волкова. – К.: Альма-матер,– 2009. – 616 с.
3. Гальперин П. Я. Методы обучения и умственного развития ребенка / П. Я.Гальперин. – М.: Изд-во МГУ, 1985. – 143 с.
4. Мойсеюк Н. Е. Педагогіка: навч. посіб. / Н. Е. Мойсеюк. – К.: Саммит-Книга, 2007. – 656 с.
5. Педагогика: учеб. пособие для студ. пед. уч. зав. / Под ред. П.Н.Пидкасистого. – М.: Пед.общество России, 2002. – 640 с.
6. Смульсон М. Л. Інтелектуалізація діяльності вчителя в умовах використання нових інформаційних технологій навчання / М. Л. Смульсон // Психологія: Зб. наук. праць НПУ ім. М.П.Драгоманова. – 1999. – Вип. 4(7). – С. 100-104.
7. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К.: Альма-матер, 2009. – 560 с.
8. Харламов И. Ф. Педагогика: учеб. пособие / И. Ф.Харламов. – М.: Гардарики, 2008. – 520 с.

Практичне заняття 5.

Тема: Педагогічна культура та її складові.

План роботи

1. Дискусія «Шляхи формування педагогічної культури» (додаток №11).
2. Педагогічна гра «Освітньо-вікові групи: навчання та виховання».

Література:

1. Алексюк А.Н. Педагогіка: навч.посіб. / А.Н.Алексюк, А.В.Киричук. К.: Вища школа, 1985. – 254 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. / Н.П.Волкова. – К.: Альма-матер,– 2009. – 616 с.
3. Мойсеюк Н.Е. Педагогіка: навч.посіб. / Н.Е.Мойсеюк. – К.: Саммит-Книга, 2007. – 656 с.
4. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении / В.А.Кан-Калик. – М.: Просвещение, 1987. – 190 с.
5. Основы педагогики и психологии высшей школы / Под ред. А.В.Петровского. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1986. – 303 с.
6. Основы педагогического мастерства: учеб. пособие / Под ред. И. А. Зязюна, И.Ф. Кривоноса, Н. Н. Тарасевича. – М. : Просвещение, 1989. – 302 с.
7. Педагогика и психология высшей школы: учеб. пособие. – Ростов н/Д.: Феникс, 2002. – 544 с.

8. Повышение квалификации педагогических кадров / Под ред. И.Ф.Жерносека, М.Ю.Красовицкого, С.В. Крисюка. – К.: Освіта, 1992. – 190 с.
9. Подунов А.С. Слагаемые мастерства педагога / А.С.Подунов. – М.: ДОСААФ, 1980. – 96 с.
- 10.Синиця І.О. Педагогічний такт і майстерність учителя / І.О.Синиця. – К.: Радянська школа, 1981. – 319 с.
11. Страхов И.В. Педагогический такт преподавателей вузов: метод. разработки / И.В.Страхов. – Саратов, 1982. – 34 с.

Практичне заняття 6.

Тема: Основи організації самовиховання

План роботи

1. Вплив самооцінки на почуття впевненості учня в собі.
2. Тест дослідження самооцінки учня (**додаток №12**).

Література:

1. Болтівець С.І. Сучасний стан розробленості проблеми педагогічної психогігієни / С.І.Болтівець // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 2. – С. 54-64.
2. Винославська О.В. Емпіричні методи психологи / О.В.Винославська // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – №5 (74). – С. 1-7.
3. Винославська О.В. Емпіричні методи психологи / О.В.Винославська // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – №5 (74). – С. 1-7.
4. Зливков В.Л. Самоідентифікація в педагогічній комунікації / В.Л.Зливков. – К.: Український центр політичного менеджменту, 2005. – 144 с.
5. Кон И.С. Психология старшеклассника / И.С.Кон. – М. Просвещение, 1989. – 256 с.
6. Кон И.С. Психология старшеклассника / И.С.Кон. – М. Просвещение, 1989. – 256 с.
7. Льюргентсен Дж. Тайм-менеджмент. Искусство планирования и управления своим временем и своей жизнью / Джон Льюргентсен. – М.: ООО «Добрая книга», 2001. – 185 с.
8. Равен Дж. Педагогическое тестирование: проблемы, заблуждения, перспективы / Джон Равен. – М.: Когито-Центр, 1999. – 144 с.
9. Трудный подросток причины и следствия / Под ред. В.А.Татенко. – К.: Радянська школа, 1985. – 175 с.

7. КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Календарно-тематичний план засвоєння навчальної дисципліни наданий у таблиці 1.

На початку семестру студенти мають увійти до сайту кафедри психології та педагогіки й отримати методичні рекомендації.

Рекомендується щотижня засвоювати навчальний матеріал одної теми згідно календарно-тематичному плану та перевіряти ступінь засвоєння навчального матеріалу, самостійно виконуючи завдання, наведені в додатках до методичних рекомендацій.

Для підготовки завдань і відповідей можна використати літературу, що наведена у списку рекомендованих джерел або скористатися фондами науково-технічної бібліотеки університету та читальних залів Державної науково-педагогічної бібліотеки України, що працюють за адресами: вул. М.Берлінського, 9 (тел. 467-22-14) та вул. Володимирська, 57 (тел. 228-71-19). Час роботи – з 9.30 до 20 годин.

Таблиця 1

<i>Тиждень</i>	<i>Зміст навчальної роботи</i>	<i>Час для СРС</i>
1	2	3
1	Тема 1.1. Лекція 1. Предмет и завдання педагогіки	1
2	Тема1. 2. Лекція 2. Основні етапи розвитку педагогіки	1
3	Тема1. 2. Лекція 3. Основні етапи розвитку педагогіки	1
4	Тема1. 3. Лекція 4. Історія педагогіки: від виховання у первісному суспільстві до сучасності	1
5	Тема1. 3. Лекція 5. Історія педагогіки: від виховання у первісному суспільстві до сучасності	1
6	Тема 2.1. Лекція 6. Сутність і принципи навчання Тема 1.1. Семінар 1. Предмет і завдання з педагогіки.	2,5
7	Тема 2.1. Лекція 7. Сутність і принципи навчання Тема 1.2. Семінар 2. Основні етапи розвитку педагогіки та педагогічний процес	2,5
8	Тема 2.2. Лекція 8. Методична система навчання Тема1.2. Практичне заняття 1. Характеристика сучасних освітніх парадигм в контексті культурно-історичного досвіду та народної мудрості.	2,5
9	Тема 2.2. Лекція 9. Методична система навчання Тема 1.3. Семінар 3. Історія педагогіки: від виховання у первісному суспільстві до сучасності	2,5

1	2	3
10	Тема 2.3. Лекція 10. Педагогічні вимоги до перевірки та оцінювання знань, навичок та вмінь учня Тема 1.3. Семінар 4. Історія педагогіки: від виховання у первісному суспільстві до сучасності	2,5
11	Тема 3.1. Лекція 11. Процес виховання: суть, зміст, принципи. Тема2.1. Практичне заняття 2. Загальні принципи дидактики.	2,5
12	Тема 3.1. Лекція 12. Процес виховання: суть, зміст, принципи. Тема 2.1. Семінар 5. Педагогічна характеристика процесу навчання.	2,5
13	Тема 3.2. Лекція 13. Система методів виховання людини Тема2.2. Практичне заняття 3. Реалізація принципів навчання у школі	2,5
14	Тема 3.3. Лекція 14. Педагогічна культура та її складові Тема 2.3. Семінар 6. Методична система навчання в школі.	2,5
15	Тема 3.1. Семінар 7. Педагогічна характеристика виховання	2,5
16	Тема3.2. Практичне заняття 4. Характеристика основних методів виховання..	2
17	Тема3.3. Практичне заняття 5 Педагогічна культура та її складові.	2
18	Тема3.3. Практичне заняття 6. Основи організації самовиховання	2
	Підготовка до екзамену	30
	Всього годин	66

8. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Педагогіка як наука.
2. Основні категорії педагогіки: розвиток, виховання, навчання, освіта.
3. Предмет педагогіки.
4. Система педагогічних наук.
5. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
6. Цілі навчання і виховання.
7. Методологічні принципи навчання і виховання.
8. Методи педагогічного дослідження.
9. Основні етапи розвитку педагогіки та освіти.
10. Сучасна педагогіка у пошуках нової моделі освіти.
11. Підходи світової науки до виникнення виховання як суспільного явища.
12. Виховання у первісному суспільстві.
13. Зародження теорії педагогіки у Давній Греції.
14. Педагогіка епохи Середньовіччя.
15. Педагогічна система Я.А.Коменського. Педагогічні погляди французьких філософів.
16. Розвиток педагогіки в Україні (16-18 ст.), діяльність Г.С.Сковороди.
17. Освіта України на сучасному етапі.
18. Закономірності педагогічного процесу.
19. Протиріччя педагогічного процесу та можливості їх вирішення.
20. Дидактика - теорія і практика навчання.
21. Основні принципи дидактики.
22. Сучасні дидактичні концепції в освіті.
23. Розвиваюче навчання по системі В.В. Давидова - Д.В. Ельконіна.
24. Психолого-педагогічні закономірності оволодіння знаннями, навичками, вміннями.
25. Реалізація дидактичних принципів в навчанні.
26. Педагогічна характеристика виховання.
27. Функції виховання.
28. Принципи виховання та їх характеристика.
29. Зміст виховання.
30. У мови та шляхи забезпечення єдності складових частин виховного процесу.
31. Виховна система.
32. Особливості національного виховання.
33. Різноманітність методів навчально-виховного процесу.
34. Методи навчання: репродуктивні та продуктивні.
35. Характеристика теоретичних методів навчання.
36. Практичні методи навчання.
37. Переваги проблемного навчання.
38. Педагогічні вимоги до застосування методів переконання.
39. Вправи та їх різновиди

40. Привчання.
41. Методи стимулювання: змагання, заохочення, покарання.
42. Специфіка педагогічної діяльності.
43. Вимоги до діяльності педагога.
44. Поняття педагогічної культури та її складові.
45. Педагогічна майстерність педагога.
46. Педагогічний такт та педагогічна техніка.
47. Майстерність педагогічного спілкування
48. Шляхи формування педагогічної культури.
49. Самовиховання як спонукальна сила розвитку особистості.
50. Напрями і засоби самовиховання.
51. Самооцінка і самоконтроль як фактори самовиховання.
52. Керівництво самовихованням особистості.
53. Стосунки батьків і дітей як педагогічна проблема.
54. Типові варіанти відносин у сім'ї.
55. Рациональні умови відносин батьків і дітей.
56. Педагогічний такт у сімейних відносинах.
57. Класифікація конфліктів у сім'ї.
58. Причини сімейних конфліктів та їх профілактика.

9. Оцінювання результатів навчання

Поточний контроль здійснюється за тематичними блоками, а підсумковий – шляхом складання екзамену.

При вивченні «Педагогіки» пропонується впровадження рейтингової системи оцінки успішності засвоєння студентами навчального матеріалу з дисципліни.

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що він отримує за:

- 1) Три експрес-опитування на лекційних заняттях;
- 2) Роботу на семінарських та практичних заняттях;

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання

1. Контроль на лекційних заняттях

Експрес – опитування являє собою письмову контрольну роботу на лекції, яка складається з одного питання цієї лекції

Ваговий бал запитання – 6

Критерії оцінювання одного запитання:

5-6 – правильна та повна відповідь;

3-4 – відповідь правильна, але є незначні помилки;

1-2 - відповідь неточна або не повна;

0 – немає відповіді

Максимальна кількість балів

За експрес - опитування дорівнює

$3 \times 6 \text{ балів} = 18 \text{ балів}$

2. Робота на семінарських та практичних заняттях:

Ваговий бал – 6 (7). Максимальна кількість балів за роботу на семінарських та практичних заняттях : $6 (7) \text{ балів} \times 13 \text{ тем.р.} = 82 \text{ бали}$

Критерії оцінювання:

5-6(7) – правильна та полна відповідь;

3-4 – *відповідь* правильна, але є незначні помилки;

1-2 - *відповідь неточна або не повна*;

0 – немає відповіді

Розрахунок шкали (R) рейтингу

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$R_c = 3 \times 6 + 13 \times 6(7) = 100 \text{ балів}$$

Необхідною умовою допуску до екзамену є стартовий рейтинг (r_c), що складає 50% від R_c або **50 балів**.

Студенти які за поточний період отримали не менше від 0,5/ R старт. допускаються до екзамену. Студенти які отримали менше 0,5/ R старт. до екзамену не допускаються та повторно вивчають дисципліну (Рекз. не менше 0,4RD).

З навчальної дисципліни семестровий контроль проводиться у вигляді екзамену (усно). Для діагностики успішності навчання студента рекомендується застосовувати екзаменаційний білет. Білет складається з 2 теоретичних питань та рішення одного ситуаційного завдання. На екзамені студенту дозволяється користуватися методичним посібником (Педагогіка [Текст] : практикум / Уклад. : О.А.Жирун, Є.В.Пузирьов. – К. : НТУУ «КПІ», 2011. – 104 с.).

Тематичний блок 1	min	max
Лекція 1. Тема 1.1. Предмет та завдання педагогіки	1	2
Лекція 2. Тема 1.2. Основні етапи розвитку педагогіки	1	2
Лекція 3. Тема 1.3 Історія педагогіки: від виховання у первісному суспільстві до сучасності	1	2
Семінарське заняття 1	4	6
Практичне заняття 1.	4	6
Семінарське заняття 2.	4	6
Семінарське заняття 3.	4	6
Семінарське заняття 4.	4	6
Разом	23	36

Тематичний блок 2	min	max
Лекція 4. Тема 2.1. . Сутність і принципи навчання	1	2
Лекція 5. Тема 2.2 Методична система навчання	1	2
Лекція 6. Тема 2.3 Педагогічні вимоги до перевірки та оцінювання знань, навичок та вмінь учня.	1	2
Семінарське заняття 5.	4	6
Практичне заняття 2.	4	7
Практичне заняття 3.	4	7
Семінарське заняття 6.	4	6
Разом	19	32

Тематичний блок 3	min	max
Лекція 7. Тема 3.1. Процес виховання: суть, зміст, принципи	1	2
Лекція 8. Тема 3.2. Система методів виховання людини	1	2
Лекція 9. Тема 3.3. Педагогічна культура та її складові	1	2
Семінарське заняття 7.	4	7
Практичне заняття 4.	4	7
Практичне заняття 5.	4	6
Практичне заняття 6.	3	6
Разом	18	32
Разом за 3 тематичні блоки	60	100
Екзамен (для студентів, які не набрали у семестрі залікової кількості балів, або бажають підвищити свій результат)	10÷20	

За шкалою ECTS	Відсоток студентів, що звичайно досягають відповідної оцінки	Визначення	За національною системою	За системою ВНЗ
A	10	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	"Зараховано "	95-100
B	25	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище за середній рівень з декількома помилками	"Зараховано "	85-94
C	30	ДОБРЕ – загалом, правильна робота з деякою кількістю грубих помилок	"Зараховано "	75-84
D	25	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	"Зараховано "	65-74
E	10	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	"Зараховано "	60-64
FX	—	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати, перш ніж одержати залік	"Незараховано " з можливістю перездачі	21-59
F	—	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота	"Незараховано " з обов'язковим повторним вивченням курсом	0-20

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

10.1. Базова

1. Алексюк А.Н. Педагогіка : навч.посіб. / А.Н.Алексюк, А.В.Киричук.К.: Вища школа, 1985. – 254 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. / Н.П.Волкова. – К.: Альма-матер,– 2009. – 616 с.
3. Мойсеюк Н.Е. Педагогіка : навч.посіб. / Н.Е.Мойсеюк. – К.: Саммит-Книга, 2007. – 656 с.
4. Лозова В.Т., Тройко Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання / В.Т. Лозова, Г.В.Тройко. – Х.: ХПУ, 1997. – 138 с.
5. Педагогіка : практикум / Уклад. : О.А.Жирун, Є.В.Пузирьов. – К. : НТУУ «КПІ», 2011. – 104 с.
6. Педагогика: учеб. пособие для студ. пед.уч. зав. / Под ред. П.Н.Пидкасистого. – М.: Пед.общество России, 2002. – 640 с.

7. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посіб. / М.М.Фіцула. – К.: Альма-матер, 2009. – 560 с.
8. Харламов И.Ф. Педагогика: учеб. пособие / И.Ф.Харламов. – М.: Гардарики, 2008. – 520 с.
9. Педагогіка : навч. посіб. / [укладачі: А.Н.Некрошевіч, Є.В.Пузирьов]. – К.: ІВЦ «Політехніка», 2001. – 78 с.

10.2. Допоміжна

1. Антология педагогической мысли Древней Руси и Русского государства 14-17 вв. / [сост. С.Д. Бабишин, Б.Н. Митюрков]. – М.: Педагогика, 1985. – 363 с.: ил.
2. Антология педагогической мысли Украинской ССР / [ред. М.В.Фоменко]. – М.: Педагогика, 1988. – 640 с. – (Антология педагогической мысли народов СССР).
3. Бабанский Ю.К. Интенсификация процесса обучения / Ю.К. Бабанский. – М.: Знание, 1987. – 80 с.
4. Балл Г.О. Сучасний гуманізм і освіта: Соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти / Г.О.Балл. – Рівне: Листа-М, 2003. – 128 с.
5. Бастун Н.А. Сексуальне виховання підлітків та молоді зі зниженим інтелектом / Н.А.Бастун. – К.: ТОВ «ОБЕРІГ», 2007. – 79 с.
6. Болтівець С.І. Сучасний стан розробленості проблеми педагогічної психогієни / С.І.Болтівець // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – №2. – С. 54-64.
7. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход/ А.А.Вербицкий. – М.: Высшая школа, 1991. – 207 с.
8. Бутенко Н.Ю. Комунікативні процеси у навчанні : підручник / Н.Ю.Бутенко. – К.: КНЕУ, 2004. – 383 с.
9. Винославська О.В. Емпіричні методи психологи / О.В.Винославська // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – №5 (74). – С. 1-7.
10. Винославська О.В. Зміст моделі психолого-управлінського консультування працівників навчальних закладів з проблеми ефективної міжособистісної взаємодії / О.В.Винославська // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – №3. – С.1-4.
11. Вознюк Н.М. Етико-педагогічні основи формування особистості : навч. посіб. / Н.М.Вознюк. – К.: Центр начальної літератури, 2005. – 196 с.
12. Выготский Л.С. Педагогическая психология/ Л.С.Выготский. – М.: АСТ, 2008. – 671 с.
13. Гальперин П.Я. Методы обучения и умственного развития ребенка / П.Я.Гальперин. – М.: Изд-во МГУ, 1985. – 143 с.
14. Гірник А.М. Основи психопедагогіки / А.М.Гірник. – К.: Вид-во Київського військового гуманітарного ін-ту, 1996. – 136 с.
15. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения/ В.В.Давыдов. – М.: ИНТОР, 1996. – 544 с.

16. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти / В.С.Журавський, М.З.Згуровський. –К.: ІВЦ «Політехніка», 2003. – 200 с.
17. Зливков В.Л. Самоідентифікація в педагогічній комунікації / В.Л.Зливков. – К.: Український центр політичного менеджменту, 2005. – 144 с.
18. Калошин В.Ф. Шлях до подолання негативних педагогічних стереотипів (переконань) / В.Ф.Калошин // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 4. – С. 5-12.
19. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении / В.А.Кан-Калик. – М.: Просвещение, 1987. – 190 с.
20. Каменский Я.А. Избранные педагогические произведения / Я.А.Каменский. – М.: Педагогика, 1982. – 610 с.
21. Карамушка Л.М. Психологія освітнього менеджменту : навч. посіб. / Л.М.Карамушка. – К.: Либідь, 2004. – 424 с.
22. Коломінський Н.Л. Психологія педагогічного менеджменту : навч.посіб. / Н.Л.Коломінський. – К.: МАУП, 1996. – 176 с.
23. Кон И.С. Психология старшеклассника / И.С.Кон. – М. Просвещение, 1989. – 256 с.
24. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості : сборник / Г.С. Костюк; Ред. Л.М. Проколієнко. - К.: Радянська школа, 1989. – 608 с.
25. Левківський М.В. Історія педагогіки / М.В.Левківський. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 190 с.
26. Лернер И.Я. Учебный предмет, тема, урок / И Я.Лернер. –М.: Знание, 1988. – 80 с.
27. Лещинский В.М., Кульневич С.В. Учимся управлять собой и детьми/ В.М.Лещинский, С.В.Кульневич. –М.: Просвещение, 1995. – 240 с.
28. Лукашевич М.П. Теория и практика самоменеджмента / М.П.Лукашевич. – К.: МАУП, 2002. – 260 с.
29. Льюргентсен Дж. Тайм-менеджмент. Искусство планирования и управления своим временем и своей жизнью / Джон Льюргентсен.– М.: ООО «Добрая книга», 2001. – 185 с.
30. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості : монографія / С.Д.Максименко. – К.: ТОВ «КММ»,2006. – 255 с.
31. Мусатов С.О. Психологія педагогічної комунікації: теоретико-методологічний аналіз / С.О.Мусатов. –Київ-Рівне: Листа-М, 2003. – 176 с.
32. Осницкий А.В. Проблемы экологии личности (социально-психологический аспект) / А.В.Осницкий// Жизнь и безопасность. – 2000. – № 2-3. – С. 289-305.
33. Основы педагогики и психологии высшей школы / Под ред. А.В.Петровского. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1986. – 303 с.
34. Основы педагогического мастерства: учеб. пособие / Под ред. И. А. Зязюна, И.Ф. Кривоноса, Н. Н. Тарасевича. – М. : Просвещение, 1989. – 302 с.
35. Педагогика и психология высшей школы : учеб. пособие. – Ростов н/Д.: Феникс, 2002. – 544 с.

36. Платонов К.К. Структура и развитие личности / К.К.Платонов. – М.: Наука, 1986. – 254 с.
37. Повалева М.А., Рутер О.А. Невербальные средства общения: учеб. пособие / М.А.Повалева, О.А.Рутер. – Ростов н/Д.: Феникс, 2004. – 352 с.
38. Повышение квалификации педагогических кадров/ Под ред. И.Ф.Жерносека, М.Ю.Красовицкого, С.В. Крисюка. – К.: Освіта, 1992. – 190 с.
39. Подунов А.С. Слагаемые мастерства педагога / А.С.Подунов. – М.: ДОСААФ, 1980. – 96 с.
40. Помиткін Е.О. Психологія духовного розвитку особистості : монографія / Е.О.Помиткін. – К.: Наш час, 2005. – 280 с.
41. Прогрессивная зарубежная педагогическая мысль о трудовом воспитании и профессиональной подготовке. – М.: Просвещение, 1988. – 227 с.
42. Психологія діяльності та навчальний менеджмент : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / За заг. ред. В.А.Козакова. – К.: КНЕУ, 2003. – 829 с.
43. Равен Дж. Педагогическое тестирование: проблемы, заблуждения, перспективы / Джон Равен. – М.: Когито-Центр, 1999. – 144 с.
44. Савчин М.В. Психологія відповідальної поведінки / М.В.Савчин. – К.: Україна-Віта, 1996. – 130 с.
45. Семиченко В.А., Заслуженюк В.С. Мистецтво взаєморозуміння: психологія та педагогіка сімейного спілкування / В.А.Семиченко, В.С.Заслуженюк. – К.: Веселка, 1998. – 211 с.
46. Семиченко В.А., Заслуженюк В.С. Психологічна структура педагогічної діяльності : навч. посіб. / В.А.Семиченко, В.С.Заслуженюк. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2001. – 230 с.
47. Синдром "професійного вигорання" та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти : навч. посіб. / За наук. ред. С.Д.Максименка, Л.М.Карамушки, Т.В.Зайчикової. – К.: Міленіум, 2004. – 264 с.
48. Синиця І.О. Педагогічний такт і майстерність учителя / І.О.Синиця. – К.: Радянська школа, 1981. – 319 с.
49. Скотт Дж.-Гр. Конфликты, пути их преодоления / Дж.-Гр.Скотт. – К.: Внешторгиздат, 1991. – 189 с.
50. Смолкин А.М. Методы активного обучения / А.М.Смолкин. – М.: Высшая школа, 1991. – 176 с.
51. Смутьсон М.Л. Інтелектуалізація діяльності вчителя в умовах використання нових інформаційних технологій навчання / М.Л.Смутьсон // Психологія: Зб. наук. праць НПУ ім. М.П.Драгоманова. – 1999. – Вип. 4(7). – С. 100-104.
52. Страхов И.В. Педагогический такт преподавателей вузов : метод. разработки / И.В.Страхов. – Саратов, 1982. – 34 с.
53. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., РОМАНОВСЬКИЙ О.Г., ПОНОМАРЬОВ О.С. Педагогіка управління : навч. посіб. / Л.Л.Товажнянський, О.Г.Романовський, О.С.Пономарьов. – Х.: НТУ «ХШ», 2003. – 408 с.

- 54.Третьяченко В., Левченко Ф. Культура супроводу освітніх психолого-педагогічних технологій / В.Третьяченко, Ф.Левченко // Соціальна психологія. – 2005. –№1(9). – С. 37-41.
- 55.Трудний подросток причины и следствия / Под ред. В.А.Татенко. – К.: Радянська школа, 1985. – 175 с.

11. КОНТАКТИ З ВИКЛАДАЧЕМ

Спілкування з викладачем проводиться через електронний кампус, або електронною поштою.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Завдання для 1 підгрупи:

В навчальних посібниках по різному тлумачиться сутність процесу навчання. Одні автори вважають що «навчання визначає спільну діяльність учителя і учнів, коли перші передають знання, вміння і навички, керують процесом їх засвоєння (викладання), а другі засвоюють ці знання, вміння та навички (учіння). Викладання і учіння – дві взаємопов'язані і взаємообумовлені сторони навчання.

Інші вважають, що навчання являє собою сукупність послідовних дій вчителя і керованих ним учнів, спрямованих на свідоме і міцне засвоєння системи знань, умінь та навичок, внаслідок чого відбувається розвиток пізнавальних сил, оволодіння елементами культури розумової та фізичної праці, формування основ світогляду та поведінки учнів.

Треті стверджують, що навчання – це активна пізнавальна діяльність, в якій учні під керівництвом учителя оволодівають знаннями, уміннями, навичками, розвивають свої пізнавальні сили і можливості, формують світогляд.

Порівняйте ці визначення. Яке з них найбільш повно відображає суттєві ознаки процесу навчання? Обґрунтуйте свою думку?

Завдання для 2 підгрупи:

У психолого-педагогічній літературі існують різні погляди на визначення процесу розвитку:

1) розвиток – це природні задатки людини, які у процесі життя людини виявляються і визначають можливості і якості її особистості;

2) розвиток – це якісні зміни властивостей і психічних процесів людини, що ведуть з одного боку до вдосконалення процесу відображення нею навколишньої дійсності, а з другого – до ускладнення і активізації її діяльності;

3) розвиток – це процес прогресивних послідовних змін, що характеризуються переходом від нижчих до вищих форм та рівнів всієї життєдіяльності людини.

Порівняйте ці твердження. Яке з вище наведених визначень Ви вважаєте найбільш науково обґрунтованим? Доведіть свою точку зору.

Завдання для 3 підгрупи:

Один з авторів, піднімаючи питання про виховання естетичних смаків молоді, скаржиться на те, що добра половина молоді, що має музичну освіту, не любить класичну музику. Музична освіта, на його думку, не завжди прищеплює любов до музики. Музичною грамотою можна оволодіти, але в той же час можна залишитися емоційно “глухим”. Причину такого положення він вбачає в тому, що на практиці відбулося змішування двох понять: освіта і виховання.

Як Ви вважаєте, чи правий автор, розрізняючи поняття освіти і виховання? У чому специфіка кожного з них?

Тестові завдання:

1. Педагогіка – це:
 - а) особлива сфера суспільної діяльності з виховання людини, складовими частинами якої є освіта та навчання;
 - б) наука про виховання людини;
 - с) цілеспрямований та організований процес формування особистості.
2. Основні педагогічні категорії:
 - а) загальна педагогіка, історія педагогіки, методики вивчення окремих дисциплін;
 - б) народна педагогіка, духовна педагогіка, світська педагогіка;
 - с) навчання, виховання, освіта, розвиток.
3. Що визначило розвиток педагогіки як науки?
 - а) біологічний закон збереження роду;
 - б) турбота батьків про щастя дітей;
 - с) об'єктивна необхідність у спеціальній підготовці людини до життя і праці.
4. Предметом педагогіки є:
 - а) підготовка підростаючого покоління до життя;
 - б) розробка правил, рекомендацій щодо реалізації виховання;
 - с) процес цілеспрямованого розвитку і формування людської особистості в умовах її навчання, виховання й освіти;
 - д) об'єктивні закони конкретно-історичного процесу виховання, органічно пов'язані із законами розвитку суспільних відносин, а також реальна суспільна виховна практика формування підростаючих поколінь, особливості й умови організації педагогічного процесу.
5. Завдання педагогіки:
 - а) передати людині знання, вміння, навички;
 - б) вивчення проблем виховання та навчання людей;
 - с) визначення мети та завдань виховання;
 - д) дослідження методів і форм організації навчально-виховного процесу; вироблення нових педагогічних технологій виховання, дослідження закономірностей процесу виховання, його структури й механізмів, розробка теорії й методики організації навчально-виховного процесу, його змісту, принципів, організаційних форм, методів та прийомів.
6. Назвати розділи загальної педагогіки:
 - а) дошкільна педагогіка та педагогіка загальноосвітньої школи;
 - б) дошкільна педагогіка, педагогіка загальноосвітньої школи та педагогіка вищої школи;

- с) загальні основи педагогіки, теорія навчання, теорія виховання, школознавство.

7. Навчання – це:

- а) цілеспрямована взаємодія вчителя й учнів, у процесі якої засвоюються знання, формуються вміння та навички;
- б) передача учням знань, умінь і навичок;
- с) передача знань, умінь і навичок від одного покоління до іншого.

8. Виховання – це:

- а) спеціально організований педагогічний процес, у ході якого здійснюється цілеспрямований вплив на особистість із метою формування певних якостей;
- б) передача знань про норми та правила поведінки людей;
- с) передача підростаючому поколінню культурно-історичного досвіду народу.

9. Розвиток – це:

- а) процес;
- б) формування особистості;
- с) вплив;
- д) кількісні та якісні зміни;
- е) засвоєння знань, умінь і навичок.

10. Освіта – це :

- а) формування особистості;
- б) процес;
- с) взаємовплив;
- д) засвоєння знань, умінь і навичок;
- е) кількісні та якісні зміни.

Характеристика сучасних освітніх парадигм у контексті культурно-історичного досвіду та народної мудрості (етнопедагогіки)

Ознайомтесь з характеристиками основних освітніх парадигм (табл. 1).

Наведіть якомога більше пов'язаних з навчанням та вихованням прикладів народної мудрості, крилатих фраз, афоризмів, думок відомих людей, зіставте їх із сучасними освітніми парадигмами, знайдіть відповідності. Зробіть висновок про домінуючу парадигму в сучасній освіті України, доведіть вашу думку щодо найкращої парадигми.

Парадигма – з грецьк. *paradigma* – зразок, еталон – пануюча теорія, що покладена в основу вирішення теоретичних і практичних проблем. Сьогодні в розвитку світової освіти переважають три основні парадигми: авторитарна, технологічна і гуманістична.

Таблиця 1

Характеристики основних освітніх парадигм

Параметри освітньої діяльності	Основні освітні парадигми		
	авторитарна	технологічна	гуманістична
1. Основне призначення людини (сенс людського буття)	пізнання навколишнього середовища	цілеспрямована зміна навколишнього середовища	пізнання і вдосконалення самого себе і навколишнього середовища в їх взаємозв'язку
2. Завдання освіти	наділення учня широким колом інформації про світ та його закони	формування певного кола вмінь і навичок творчого перетворення світу	формування вільної особистості, що здатна самостійно міркувати и приймати рішення, визначати свій життєвий шлях, вдосконалювати себе і своє оточення
3. Пріоритетні методи	природничо-наукові	методи практичної діяльності	методи самопізнання, саморозвитку, самовдосконалення
4. Можливість духовного формування особистості	тільки окремо, через гуманітарну освіту	можливе і бажане в процесі діяльності (гуманітаризація освіти)	необхідне і пріоритетне (гуманізація освіти)
5. Навчання – це:	складний процес, який потребує самовідданості, значних зусиль, що окупається набутими знаннями	складний процес, який потребує самовідданості, значних зусиль, що окупається подальшою практичною діяльністю	природний процес розвитку особистості, радісний, цікавий і захоплюючий
6. Цінність у прийнятті рішення має	лише кінцевий результат		процес прийняття рішень

7. Розв'язання проблеми має	лише одне правильне рішення	безліч припустимих рішень	ті, рішення, що мають суб'єктивно значущий смисл
8. Помилка – це	провина, що вимагає суворого покарання	можливі, але не бажані	критерій істини, необхідна складова процесу навчання
9. Критерії оцінки якості прийняття рішення	тільки один – правильно/неправильно	безліч критеріїв корисності, ефективності, нешкідливості	основний критерій – реалізація вищих духовних цінностей
10. Роль етико-моральних принципів у прийнятті рішення	в них немає потреби	необхідні, бажані	є основоположними, пріоритетними
11. Педагог – це	Вчитель з великої літери, джерело знань, в спілкуванні з учнями переважає монолог	тренер, наставник, в спілкуванні з учнями переважає показ, демонстрація	організатор, фасилітатор, координатор, в спілкуванні з учнями переважає діалог
12. Тривалість навчання	жорсткі часові рамки навчання (в молоді роки)	періодичне навчання (перекваліфікація, підвищення кваліфікації)	постійне самонавчання і самовдосконалення
13. Форми і методи навчання	пояснювально-ілюстративні, репродуктивні методи, індивідуально-групове навчання	практичні, пошукові, дослідницькі методи, індивідуально-групове навчання	проблемні, пошукові, творчі методи, групове навчання
14. Умови навчання	класичні навчальні заклади й організаційні умови (аудиторії, класи)	майстерні, виробництво	атмосфера комфорту і психологічної безпеки

Виконати завдання:

Завдання 1

Оберіть з представлених ознак, такі, що характеризують:

- А. авторитарну парадигму;
- В. технологічну парадигму;
- С. гуманістичну парадигму.

Ознаки освітньої парадигми:

- домінуюча роль викладача з його беззаперечним авторитетом;
- основною цінністю виступає особистість людини з її здібностями та інтересами;
- у спілкуванні зі студентами переважає монолог;
- основне завдання освіти полягає у формуванні вільної особистості, що здатна самостійно мислити і приймати рішення, визначати свій життєвий шлях, вдосконалювати себе і своє оточення;

- основними методами навчання є репродуктивні, пояснювально-ілюстративні;
- вузькопрагматична спрямованість освіти з приматом техніки і технологій;
- навчання має бути природним процесом розвитку особистості, цікавим і захоплюючим;
- у спілкуванні викладача і студентів переважає монолог;
- домінуючими цілями освіти інтереси виробництва, економіки та бізнесу, розвитку техніки і засобів цивілізації;
- переважають партнерські відносини, атмосфера комфорту, довіри і психологічної безпеки;
- педагог виступає тренером, наставником, в спілкуванні якого з учнями переважають показ та демонстрація;
- методи й форми навчання відповідають індивідуально-психологічним особливостям студентів;
- переважають практичні, пошукові, дослідницькі методи та форми навчання, що забезпечують набуття та формування технологічних вмінь і навичок.
- навчання здійснюється в класичних навчальних закладах (аудиторії, класи);
- навчання здійснюється переважно в майстернях, на виробництві.

Обґрунтуйте свій вибір.

Завдання 2.

В рамках освітньої парадигми підготувати міні-виступ та проаналізувати переваги та недоліки навчання в рамках обраної парадигми (робота групами).

Завдання.

- a) Проаналізуйте, які з підходів до організації виховання та навчання дітей у стародавньому суспільстві залишаються пріоритетними і в сучасності.
- b) Доведіть, що Афіньська і Спартанська системи виховання є несумісними.
- c) Охарактеризуйте принципи та організацію навчання у школах Середньовіччя.
- d) Здійсніть порівняльний аналіз школи Я.А.Коменського та братських шкіл в Україні.
- e) Які з ідей гуманістичного виховання західно-європейських педагогів ХХ ст. мають непересічну цінність для сьогодення?
- f) Здійсніть порівняльний аналіз початкової освіти у Німеччині, Франції, Великій Британії, Україні.

Тестові завдання:

1. В який історичний період виникає виховання як соціальне явище?
а) на етапі патріархату; б) у дородовий період; в) на етапі раннього матріархату.
2. Визначальним законом людського співжиття й керівництвом до реалізації виховання у родовій общині був:
а) закон золотого правила моралі; б) закон табу; в) біологічний закон.
3. Основними шляхами виховання підростаючої зміни у первісно-родовому суспільстві були:
а) показ, спостереження, змагання; б) навіювання, спостереження, приклад однолітків; в) показ, спостереження, посильна участь у праці.
4. у якій зі шкіл давньої цивілізації зміст навчання включав: уміння читання, рахування, письма; знання арифметики, геометрії, астрономії, магії, астрології, народної медицини?
а) школи Давнього Китаю; б) школи жерців Давнього Єгипту; в) школи Ассирії.
5. Мову, яка передбачає коротку, чітку і точну відповідь, називають:
а) афінською; б) спартанською; в) лаконічною.
6. Життя жінки в Афінах було замкнуте і зосереджене в жіночій половині будинку, яка називалась:
а) палестрою; б) гінекеєю; в) кухнею.
7. Військова група в Давній Греції, в яку вступали юнаки 18-20 років і несли службу у військових гарнізонах, називалися:
а) ефебією; б) палестрою; в) батальйоном; г) криптією.
8. Діти з 15-18 років у Давній Греції навчалися у школах:
а) граматистів; б) ораторів; в) кіфаристів; г) гімнасіях.
9. Кого хотіли виховати зі спартанської жінки:
а) домашню господарку; б) жінку-амазонку; в) високоосвічену особистість.
10. Граматичні школи і школи ораторів у Стародавньому Римі називали:
а) державними; б) елементарними; в) граматичними.
11. Який аспект умінь був не обов'язковим у лицарському вихованні в епоху Середньовіччя:
а) грати у шахи; б) володіти зброєю; в) полювати; г) уміння складати вірші і співати; д) читати і писати.

12. У якій середньовічній школі зміст оволодіння загальною освітою був найповнішим:

а) приходській; б) гільдійській; в) цеховій; г) соборній; д) монастирській.

13. Середньовічний учень з роду феодалів офіційно мав ймення:

а) студент; б) паж; в) джура; г) козачок.

14. Основою пізнання і навчання Коменського є:

а) розум; б) чуттєвий досвід; в) паця; г) практична діяльність.

15. Форма навчання Коменського, яка є неперевершеною до сьогодні:

а) праця; б) урок; в) екскурсія; г) гра.

16. Поняття «золоте правило дидактики» Коменського – це принцип:

а) систематичності; б) послідовності; в) наочності; г) доступності.

17. Усі людські істоти (за Коменським) найкраще піддаються вправлянню:

а) юності; б) отрочтві; в) зрілості; г) ніжному віці.

18. Школа без дисципліни за Коменським однаково, що:

а) робота без радощів; б) млин без води; в) корабель без паруса; г) дитина без матері.

19. Коменський порівняв учителя з:

а) місяцем; б) водою; в) вогнем; г) сонцем.

20. Основним засобом виховання Ж.-Ж.Руссо є:

а) навчання; б) праця; в) природа; г) вправи.

21. Взаємодією між віковою періодизацією і системою шкільництва вперше обґрунтував:

а) М.Ф.Квінтіліан; б) Ж.-Ж.Руссо; в) Д.Дідро; г) Я.Коменський.

22. Братська школа, яка була першою створена в Україні:

а) Острозька; б) Київська; в) Львівська.

23. В яких школах України вперше введена класно-урочна система навчання:

а) полкових; б) січових; в) братських.

24. В яких школах називали най здібнішого учня аудитором?

а) у Києво-Могилянській колегії; б) у школі лірників та кобзарів; в) у полкових.

25. Першим ректором Острозької школи був:

а) К.Острозький; б) Г.Смотрицький; в) І.Федоров.

26. Петро Могила у Києво-Могилянській академії обіймав посаду:

а) ректора; б) префекта; в) проректора.

27. Києво-Могилянська академія мала таку систему організації:

а) поділялася на факультети; б) мала поділ на молодших і старших студентів; в) мала вісім класів.

28. Середніх класів у Києво-Могилянській академії налічувалось:

а) клас поетики, клас граматики; б) клас поетики, клас риторики; в) клас поетики, клас риторики, клас філософії.

29. Виборними у Києво-Могилянській академії були:

а) ректор, префект, учителі; б) ректор; в) ректор, суперінтендант, учителі.

30. В якому з колегіумів України Сковорода читав курс «Основи християнської моралі»?

а) Переяславському; б) Чернігівському; в) Харківському.

31. Якою найпоширенішою формою користувався Г.Сковорода у викладі власних педагогічних поглядів:

а) оповіданням; б) притчею; в) казкою.

32. Який з виховних принципів є центральним (стрижневим) у Г.Сковороди?

а) науковості; б) системності; в) народності.

33. В яких творах Г.Сковорода поставив завдання виховання особистості:

а) «Благородний Єродій»; б) «Сад божественних пісень»; в) «Убогий жайворонок».

34. Який вид викладацької діяльності був найпоширенішим у Г.Сковороди?

а) індивідуальна робота з учнями; б) уроки серед природи; в) просвітницькі уроки серед простого люду.

БЛАНК ВІДПОВІДЕЙ

студент _____
(прізвище, ініціали, група)

Дата " _____ " _____ 20__ р.

Номер завдання	ВІДПОВІДІ				
	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					
21					
22					
23					
24					
25					
26					
27					
28					
29					
30					
31					
32					
33					
34					

Загальна сума балів за тестове завдання _____

Роботу виконав студент _____
(підпис)

Викладач _____
(підпис)

Додаткові завдання:

Задача №1

Учитель несподівано зайшов до класу і побачив, що підліток виправляє оцінку в журналі. Учитель оцінив ситуацію, стан учня й... “ не помітив ”. Ні сьогодні, ні завтра. На наступному уроці учень пильно дивився на вчителя, але той мовчав. Після уроку учень підійшов до вчителя і тремтячим голосом сказав: “ Ви бачили, як я виправив оцінку... І мовчите... Що ви зі мною робитимете? Ну робіть, не тягніть!” Учитель зрозумів, що робити тут нічого не треба, все вже зроблено і запропонував учню на наступному уроці, відповівши, виправити оцінку насправді... Учень відповідав прекрасно, а після уроку підійшов до вчителя і сказав: “Я ніколи цього більше не робитиму. Спасибі!”

У чому секрет успіху вчителя? Від чого залежить результативність процесу навчання? Розкрийте психологічні основи діяльності учнів у навчальному процесі.

Задача №2

У школі йшли заняття. Раптом у коридорі з'явилися дві жінки у формених халатах разом із завучем. Вони ненадовго зайшли в один клас, другий, третій...

У чому справа? У сусідньому книжковому магазині зникли набори кулькових ручок. Злодіїв вирішили шукати у школі. Методом впізнання. Завуч цю ідею гаряче підтримала і водить “ гостей ” під час уроку по класах.

У своєму прагненні виявити винних вона нічого погано не бачила. Але навіщо переривати урок?

Проаналізуйте ситуацію, що склалася. Вкажіть на помилку, допущену завучем школи. Які вимоги ставляться до організації навчального процесу?

Додаткові завдання:

1. Проаналізуйте різні підходи до класифікації методів навчання. Який з них, на ваш погляд, є найбільш оптимальним? Визначте позитивні та негативні риси кожної групи методів класифікації, яка розроблена на основі діяльнісного підходу.
2. Порівняти поняття “продуктивні” та “репродуктивні” методи навчання. Які відомі методи ви можете віднести до продуктивних та репродуктивних?
3. Творче завдання: які методи навчання, на Вашу думку, будуть розповсюджені у майбутньому? Запропонуйте власні методи!

Завдання для самоконтролю:

Закінчити речення

- 1) Учитель перевіряє і оцінює навчальну успішність учнів, керуючись такими вимогами...
- 2) Основними етапами проблемного навчання є...
- 3) Репродуктивні методи навчання передбачають ...характер мислення.
- 4) Продуктивні методи навчання ґрунтуються на...
- 5) Критеріями відбору засобів навчання є...
- 6) При виборі й поєднанні методів навчання треба керуватися критеріями...
- 7) Умови вибору методів навчання полягають у...
- 8) За місцем у навчальному процесі розрізняють такі види контролю:...

Тестові завдання:

1. Методи виховання – це...

- а. інструмент доторкання до особистості вихованця;
- б. засоби взаємопов'язаної діяльності, спрямовані на розв'язання виховних завдань;
- в. сукупність специфічних способів і прийомів виховної роботи, спрямованих на формування особистості.

2. Засоби виховання – це...

- а) те саме, що й методи виховання;
- б) конкретні заходи, форми, види діяльності, що використовуються в процесі реалізації того чи іншого методу;
- в) способи впливу на виховання;
- г) способи прояву вимог до вихованця з боку вчителя.

3. Назвіть основні групи методів:

- а) методи формування свідомості особистості;
- б) методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки;
- в) методи стимулювання поведінки та діяльності;
- г) метод вправ;
- д) методи контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні;
- е) метод позитивного прикладу.

4. Які основні засоби складають групу методів формування свідомості особистості?

- а) методи позитивного прикладу;
- б) переконання;
- в) педагогічна вимога;
- г) змагання;
- д) громадська думка колективу.

5. Які існують форми прояву методу створення виховних ситуацій?

- а) подорож;
- б) екскурсія;
- в) тематичний вечір;
- г) наказ;
- д) індивідуальна бесіда;
- е) спостереження.

6. Перерахуйте основні форми прояву методу контролю, самоконтролю та самооцінки діяльності.

- а) прохання;
- б) індивідуальна бесіда;
- в) тести;
- г) подорож;
- д) похвала;
- е) вказівка;
- є) анкетування;
- к) спостереження.

7. Які прийоми називають творчими?

- а) ті, що допомагають виправити негативну поведінку, викликати позитивні почуття у вихованця;
- б) непомітні для вихованців, які не викликають яскраво виражених позитивних або негативних відчуттів;
- в) ті, що сприяють покращенню поведінки на основі позитивних почуттів.

8. Які з перерахованих далі прийомів можна назвати прийомами з прихованим впливом?

- а) наказ;
- б) паралельна педагогічна дія;
- в) натяк;
- г) уявна байдужість;
- д) іронія.

Завдання

- Складіть стислий конспект (опорний конспект, схеми, таблиці, короткі інформаційні повідомлення та інше) за наступними питаннями:

А) Система освіти України.

- структура освіти;
- механізми управління системою освіти;
- типи вищих навчальних закладів;
- структурні підрозділи вищого навчального закладу;
- організація навчально-виховного процесу вищого навчального закладу;

Б) Загальна характеристика побудови системи освіти країн світу:

- освіта країн Європи (Великобританія, Іспанія, Італія, Німеччина, Франція та інші);
- освіта країн Американського континенту (США, Канада, Мексика та інші);
- освіта країн Азійського континенту (Японія, Китай, Південна Корея, Індія та інші).

- Напишіть план-проект інноваційного навчального закладу.

Додатково.

1. Які проблеми і тенденції змін зарубіжної освіти та України.
2. Дайте характеристику основних тенденцій розвитку освіти на Україні.
3. Визначте недержавний сектор освіти, нормативно-правова база його функціонування.
4. Які існують тенденції реформування освіти у країнах ближнього зарубіжжя.

*Встановлення відповідності між принципами навчання
та правилами їх реалізації*

Оберіть з наведеного нижче переліку 70 правил ті 10 правил, що найбільше сприяють реалізації принципів навчання. Зробіть висновки про те, наскільки ці правила реалізуються на практиці.

Принципи навчання та їх характеристика:

1.*Принцип свідомості й активності*- дійсну сутність людини складають глибоко і самостійно осмислені знання, що набуваються шляхом інтенсивного напруження власної розумової діяльності.

2.*Принцип наочності* – навчання здійснюється успішніше, коли ґрунтується на безпосередньому спостереженні та вивченні цих предметів, явищ і подій, оскільки у більшості людей органи зору мають найбільшу чутливість до сприйняття інформації.

3.*Принцип систематичності і послідовності* – людина тільки тоді володіє дійсним знанням, коли в її мозку відображується чітка картина зовнішнього світу, що являє собою систему взаємопов'язаних понять.

4.*Принцип міцності* – оволодіння змістом навчання досягається не тільки при його всебічному осмисленні, але й тривалим зберіганням у пам'яті найважливіших його компонентів.

5.*Принцип науковості* – учням потрібно надавати для засвоєння тільки дійсні, перевірені наукою і практикою знання.

6.*Принцип досяжності* – досяжним для людини є лише те, що відповідає її обсягу знань, вмінь, способів мислення.

7.*Принцип зв'язку теорії з практикою*. Практика – критерій істини, джерело пізнавальної діяльності і галузь застосування результатів навчання, тому ефективність і якість навчання перевіряється, підтверджується і спрямовується практикою.

Правила реалізації принципів навчання:

1. У зв'язку з пануванням у сьогодишньому світі вербальної інформації, прагніть до розвитку в учнів абстрактного мислення, знайомте їх із сучасними науковими поглядами і теоріями.

2. У кінці уроку, теми обов'язково узагальніть свої думки, сформулюйте підсумки, висновки, періодично проводьте узагальнювальні заняття.

3. У методах викладання відображайте методи наукового пізнання, розвивайте мислення учнів, застосовуйте творчу, пошукову роботу в навчанні.

4. У навчанні потрібно рухатись від легкого до важкого, від відомого до невідомого, від простого до складного.

5. Використовуйте в навчанні схеми і плани. Розподіляйте зміст навчального матеріалу на логічно завершені частини, послідовно їх реалізуйте, привчайте до цього учнів.

6. Враховуйте в навчанні той факт, що запам'ятовування ряду предметів, поданих у зображенні (на малюнках і моделях) відбувається краще, легше і скоріше, ніж того ж ряду, але поданого у словесній формі, усній чи письмовій.

7. Використовуйте наочність не тільки як ілюстрацію, але і як самостійне джерело знань.

8. Використовуйте силу взаємонавчання учнів. Те, що говорить товариш, частіше краще і легше сприймається, ніж те, що говорить вчитель.

9. Використовуйте сучасні засоби (навчальне телебачення, відео-, аудіотехніку, проектори, кодоскопи та інше) лише тоді, коли досконально ними володієте.

10. Виховуйте в учнях дидактичний підхід до предметів і явищ, що вивчаються, пояснюйте неоднозначність тлумачення багатьох наукових понять, багатоваріантність вирішення задач, різноманітність підходів і думок до вивчення тих чи інших об'єктів.

11. Враховуйте індивідуальні можливості учнів і диференціюйте завдання для різних категорій учнів.

12. Все, що можливо, слід подавати для сприйняття через почуття, а саме: те, що можна побачити – для сприйняття зором, те, що можна почути – слухом, пахощі – нюхом, те, що можна скуштувати – смаком, до чого можна доторкнутись – шляхом дотику.

13. Учитель повинен бути ознайомлений з сучасними досягненнями педагогіки, психології, методики, а також тієї сфери людського досвіду, яку він викладає.

14. Доводьте практичну необхідність знань, що надаються. Знаходьте і демонструйте учням різноманітні сфери застосування змісту навчання. Постійно пов'язуйте знання з життям.

15. Допмагайте учням оволодіти найпродуктивнішими методами навчально-пізнавальної діяльності, вчіть їх навчатися.

16. Домагайтесь від учнів структурованих усних і письмових відповідей.

17. Домагайтесь всебічного аналізу проблем, вирішення задач різними способами, частіше практикуйте творчі завдання.

18. Домагайтесь розуміння учнями кожного слова, речення, не використовуйте понять, на розкриття змісту яких ви не розраховували.

19. Домагайтесь ясного розуміння учнями цілей і задач подальшої роботи. Навчайте так, щоб учень розумів, що, навіщо і як треба робити, і ніколи механічно не виконував навчальних дій, попередньо глибоко не усвідомивши їх.

20. Прагніть до ясності свого викладу і мови: чітко і однозначно формулюйте поняття, уникайте монотонності, навчайте образно, використовуючи яскраві факти, приклади з життя і літератури.

21. Досяжність не означає легкості навчання, вчитель не повинен максимально полегшувати навчання, надавши всі необхідні знання. Завдання вчителя – направити учнів на самостійну роботу, пояснивши лише незрозумілі та складні моменти.

22. Дотримуйтеся фізичних норм розумової активності учнів, плануйте її спади і підйоми.

23. Економно ставтеся до пам'яті учнів – не вимагайте від них запам'ятовування малоцінної інформації, не допускайте перевантаження пам'яті.

24. Забезпечуйте послідовність між попереднім і подальшим навчанням: повторюйте і вдосконалюйте попереднє, показуйте учням перспективи їхнього майбутнього.

25. Заохочуйте наукову роботу учнів, знайомте їх з технікою експериментальної і дослідної роботи, алгоритмами вирішення винахідницьких завдань, опрацюванням першоджерел, довідкових і архівних матеріалів.

26. Заохочуйте спроби учнів щось змінити, вдосконалити, вигадати, спробуйте впроваджувати найцінніші ідеї учнів.

27. Застерігайте учнів від переоцінювання практики і недооцінювання теорії. Постійно підкреслюйте їх взаємозв'язок.

28. Контролюйте чинники, що відволікають учнів від об'єкта навчання, як внутрішні (розпорошеність думки, заняття сторонніми справами), так і зовнішні (запізнення, порушення дисципліни).

29. Навчайте учнів думати і діяти самостійно. Не допускайте постійного підказування, переказування і копіювання. Слід якомога частіше використовувати запитання «Чому?», щоб навчити учнів віднаходити причинно-наслідкові зв'язки.

30. Навчання потребує певного напруження. Коли воно відсутнє, учні відвикають працювати на повну силу. Тому встановіть оптимальний режим навчання, щоб не затримувати сильних і розвивати швидкість дії у середніх і слабких.

31. Намагайтеся залучати учнів до виготовлення наочних засобів. Від цього навчальні можливості наочності збільшуються.

32. Намагайтеся, щоб зміст і способи навчання дещо випереджали можливості учнів, щоб навчання було важким, але досяжним.

33. Не допускайте хибного тлумачення наукових термінів. Використовуйте незначну їх кількість в однозначному тлумаченні, пояснюючи учням їх сутність.

34. Не забувайте, що поняття й абстракції краще усвідомлюються, коли підкріплюються конкретними фактами, прикладами і уявленнями.

35. Не переходьте до вивчення нового, попередньо не сформувавши зацікавленості і позитивного ставлення до нього.

36. Не повинно бути жодного заняття, жодного завдання, яке б не мало практичного значення.

37. Не порушуйте систему ані в змісті, ані в засобах навчання Терміново ліквідуйте порушення або змінюйте саму систему.

38. Не пропускайте нагоди ознайомити учнів з біографіями видатних учених, їх внеском у розвиток науки.

39. Не слід вимагати від учнів запам'ятовування матеріалу, що має допоміжний характер. Краще привчити їх використовувати різні довідники, словники, енциклопедії і т. п.

40. Ніколи не обмежуйтеся лише наочністю. Тільки в сукупності зі словом наочність являє собою джерело чітких і правильних уявлень про предмети і явища, що вивчаються.

41. Нічому не слід навчати, спираючись лише на авторитет, всьому треба вчити за допомогою доказів, що ґрунтуються на почутті і розумі.

42. Оскільки емоційна й образна пам'ять часто глибші за словесну, підкріплюйте абстрактну інформацію образними порівняннями і стимулюйте позитивні емоції учнів під час навчання.

43. Пам'ятайте, що в ході практичної діяльності засвоюється 80–85 % знань. Тому надавайте можливість учням відрізу ж перевірити набуті знання на практиці.

44. Пам'ятайте, що забування того, що вивчалось, є найбільшим одразу ж після вивчення, тому кількість повторювань інформації має бути зворотно пропорційною часу, що минув після її вивчення.

45. Пам'ятайте, що краще дати менше матеріалу, але досягти максимального засвоєння його учнями.

46. Пам'ятайте, що наочність – сильнодіючий засіб, який потребує уважного планування, ретельного дозування. За умов частого використання наочності може увести учнів від головного, підмінити ціль яскравим засобом.

47. Пам'ятайте, що сформована система знань – найважливіший засіб запобігання їх забування. Забуті знання швидше відтворюються в системі, аніж поза нею.

48. Запобігайте закріпленню в пам'яті неправильно сприйнятої інформації або того, що учень не зрозумів. Пам'ятайте, що надовго запам'ятовується і може бути за необхідності пригадана лише добре осмислена інформація.

49. Плануйте навчання не лише на одне заняття, а й на весь період навчально-виховного процесу.

50. Покажіть, що навчальний предмет – зменшена копія науки, практичної діяльності. Постійно використовуйте міжпредметні зв'язки.

51. Постійно розкривайте діалектичний зв'язок науки і практики. Покажуйте, що наука розвивається під впливом практичних потреб, а практика вимагає наукових знань.

52. При вивченні нового і складного матеріалу спирайтеся на сильних учнів, при повторенні, закріпленні – на слабких.

53. При застосуванні наочних засобів не обмежуйтеся спостереженням явних ознак предметів і явищ, а звертайте увагу учнів на основні, суттєві властивості.

54. Вивчайте та добре розумійте рівень підготовленості і розвитку учнів, спирайтеся на їхні можливості.

55. Використовуйте всі види і форми пізнавальної діяльності, поєднуючи їх і враховуючи вікові можливості учнів.

56. За надмірного захоплення створенням загальних уявлень учнів це стає перешкодою глибокому оволодінню знаннями, розвитку абстрактного мислення учнів.

57. При повторі навчального матеріалу не намагайтеся проводити це за тією ж схемою, що і навчання. Надайте можливість учням розглянути матеріал з різних боків, під різними кутами зору.

58. Залучайте учнів до обговорення дискусійних наукових проблем, в досяжній формі пояснюючи їх сутність.

59. Привчайте учнів до послідовної, організованої і дисциплінованої навчальної діяльності, формуйте в учнів свідоме і позитивне ставлення до праці, необхідності докладання зусиль для набуття практичних вмінь і навичок.

60. Привчайте учнів перевіряти і застосовувати свої знання на практиці. Постійно використовуйте навколишній світ і як джерело знань, і як сферу їх практичного застосування.

61. Пропонуйте учням для вирішення завдання, що мають практичне значення і належать до сфери їх інтересів.

62. Розвивайте пам'ять учнів, навчайте їх використовувати різні мнемотехнічні прийоми, що полегшують запам'ятовування.

63. Розкривайте генезу наукового знання, пояснюйте хід відкриття і пізнання того чи іншого явища.

64. Розповідайте учням про нові сучасні технології, прогресивні методи праці, сучасні виробничі відносини.

65. Систематично інформуйте учнів про нові досягнення в науці, техніці, культурі, застосовуйте нову термінологію, пов'язуйте нові досягнення з системою знань, що формується.

66. Складайте з учнями структурно-логічні схеми навчального матеріалу, що полегшують процес засвоєння знань.

67. Скорочуйте кількість одиниць інформації, що запам'ятовується. Учні важко запам'ятати 10 речень, але якщо їх поділити на 3 абзаци, основна інформація запам'ятається краще. Взагалі, ретельно структурована інформація запам'ятовується краще.

68. Широко використовуйте аналогію, порівняння, зіставлення, протиставлення: надайте поштовх думці учня.

69. Ширше використовуйте в навчанні практичні ситуації, що вимагають від учнів самостійного бачення, виявлення, розуміння і пояснення розбіжності між фактами, що спостерігаються, і їхнім науковим поясненням.

70.Ширше використовуйте форми взаємоперевірки навчального матеріалу – це дозволяє позбавитись зайвого емоційного напруження, що зазвичай відчуває учень перед контролем викладачем. Це сприяє кращому повторенню навчального матеріалу.

- Навчальна гра-вправа “Виховні задачі”.

Тема: “Вивчення учнів і планування виховної роботи”.

Мета – виробити уміння ставити педагогічні задачі, добирати методи, шляхи й засоби із розв’язання.

Хід гри: студенти діляться на мікрогрупи по 2-3 чоловіка. Кожна група формулює 2-3 задачі на клас і окремих учнів і визначає їх розв’язок у самому загальному вигляді: діяльність учнів, прилучення батьків, різні форми діяльності. Усередині мікрогрупи студенти однаково виконують функції класного керівника.

Перевірка результатів: групи виступають з обґрунтуванням своїх рішень, проходить обговорення роботи, правильності добору методів і прийомів виховання.

- *Аналіз ситуації*

Ситуація 1

Четвертокласник, якого вже двічі виключали зі школи за різні провини, прийшов у клас до нової вчительки. Володя свідомо запізнився на перший урок, зайшов у клас, не спитавши дозволу, тримаючи руки в кишенях. Він чекав звичних докорів, а може, й критику, приготувався до самозахисту. І як розгубився хлопчик, коли звичний арсенал засобів, який використовувався раніше з “виховною” метою, не був застосований.

– До нас прийшов новий учень, – сказала Тетяна Трохимівна. – Ми раді йому і намагатимемось не осоромитися. Декому в класі доведеться підтягнутися і не давати привід для жодних зауважень на свою адресу.

Потім учителька з привітною посмішкою звернулася до хлопчика:

– Сідай, Володю, ми звільнимо тобі, як гостю, місце за першою партою.

Хлопець, приголомшений несподівано доброзичливим ставленням до нього, без заперечень сів за першу парту, чого він, звичайно, не зробив би в інших умовах.

Чим можна пояснити результативність застосованих засобів педагогічного впливу на учня і колектив класу? Від чого залежить вибір методів виховання?

Ситуація 2

Наталку К. ровесники вважали “невмійкою”. “Їй нічого не можна доручити, у неї все валиться з рук”, – казали третьокласники Вірі Андріївні, коли та, організувавши у групі подовженого дня театр казок, вирішила запропонувати дівчинці роль.

– Такого не може бути, – відповіла Віра Андріївна.

– А якщо вона буде феєю?

Треба було бачити, як зраділа Наталка, як старалася на репетиціях. Це змінило ставлення однокласників до неї, сприяло її самоутвердженню.

– Я ще раніше помітила, що дівчинка дуже пластична, граціозна, – розповідала Віра Андріївна. – Необхідно було тільки вселити у неї впевненість, примусити однокласників повірити в її здібності.

Дайте оцінку діям учителя. Яка роль ігрових ситуацій у вихованні дітей? Які якості особистості формуються з допомогою методу створення виховуючих ситуацій?

Ситуація 3

...Музика була неголосна, але чітка. Студентка, що вела урок, розгубилася. Діти пожвавішали – дивувалися, хитро посміхались...

Лідія Іванівна мовчки встала і підійшла до парти Руслана. Вона тихенько щось сказала тільки йому. Хлопець вийняв з кишені маленький радіоприймач. Він був чудовий. Звук йшов чистий, голосний. Діти із заздрістю дивилися на річ, з неприхованою повагою – на Руслана. Потім,

схаменувшись, поглянули на вчительку. Що ж вона зробить?

– Сам зробив? – спокійно спитала Лідія Іванівна. Хлопець мовчки кивнув головою.

– Молодець. Але зараз будь уважним.

Яку роль він відіграв у вихованні всіх дітей класу? Чи існує взаємозв'язок між методами виховання і навчання?

Перший рівень складності

Проаналізувати дану ситуацію, рівень взаємодії вчителя і учнів у даній ситуації. Дати оцінку діям вчителя. Перерахувати методи педагогічного впливу, застосовані вчителем.

Другий рівень складності

Проаналізувати ситуацію, спланувати виховну та навчальну дію у даній ситуації. Чим можна пояснити результативність застосованих заходів педагогічного впливу на учня і колектив класу? Яка роль ігрових ситуацій у вихованні дітей? Розробити свою програму розв'язків даної ситуації, змодельовати план взаємодії вчителя і учнів у конкретній ситуації.

1. Доведіть та обґрунтуйте твердження про те, що «Педагогічна культура вчителя є системним утворенням. Її головними структурними компонентами є: педагогічні цінності, творчі способи педагогічної діяльності, досвід створення учителем зразків педагогічної практики з позицій гуманізму».

Показниками високого рівня сформованості педагогічної культури слід вважати:

1. гуманістичну спрямованість особистості педагога;
2. психолого-педагогічну компетентність і розвинуте педагогічне мислення;
3. освіченість у галузі предмета, який учитель викладає, володіння педагогічними технологіями;
4. досвід творчої діяльності, уміння обґрунтовувати власну педагогічну діяльність як систему (дидактичну, виховну, методичну);
5. культуру професійної поведінки (педагогічного спілкування, мови, зовнішнього вигляду).

2. Дайте коротку характеристику основним освітньо-віковим категоріям. Визначте психологічні особливості кожної вікової групи.

Творче завдання.

Оберіть тему заняття. Продумайте алгоритм його проведення відповідно до особливостей певної вікової категорії. Які особливості необхідно врахувати під час викладення навчального матеріалу? Які методи та засоби навчання доцільно використати відповідно до кожної вікової групи?

Студенти розподіляються на групи. Кожна група обирає певну вікову категорію. (Таблиця 2)

Таблиця 2

Освітньо-вікова категорія	Загальна характеристика	Психологічні особливості
Молодший шкільний вік (6-10 років)	Відбуваються зміни у діяльності, спілкуванні, відносинах з людьми. Провідна діяльність – навчання. Змінюється уклад життя, з'являються нові обов'язки, змінюються відносини дитини з оточуючими.	Увага недостатньо стійка, обмежена за обсягом. Довільна увага розвивається разом з іншими функціями, насамперед з мотивацією навчання, почуттям відповідальності за успіх навчальної діяльності. Пам'ять переважно наглядно-образна характер. Безпомилково запам'ятовується матеріал цікавий, конкретний, яскравий.

		Вчитель приділяє увагу виробленню вмінь самоконтролю при заучуванні, навиків самоперевірки, знань раціональної організації навчального труда.
Середній шкільний вік (від 10-11 до 15 років)	Характеризується загальним підйомом життєдіяльності та глибокою перебудовою усього організму. Проходять найсильніші зміни у фізіології підлітка, тому необхідно враховувати це і підготувати дитину до змін.	Сприйняття більш цілеспрямоване, планомірне та організоване. Часто виражене невміння зв'язати сприйняття оточуючого життя з учбовим матеріалом. Увага вибіркова, довго можуть зосереджуватися на одному матеріалі або явищі, але легка збудливість, інтерес до незвичайного, яскравого часто стає причиною переключення уваги. Мислення більш систематизоване, послідовне та набуває критичності. Підліток намагається мати свою думку, схильний до суперечок та заперечень. Сприятливий період для розвитку творчого мислення. Учень середнього шкільного віку здатен зрозуміти аргументацію, впевнитися в ній обґрунтованості, погодитися з розумними доводами.
Старший шкільний вік (15-18 років).	Це період вироблення світогляду, переконань, характеру та життєвого самовизначення. Юнацтво - час самоствердження, бурхливого росту самосвідомості, активного осмислення майбутнього, час пошуку, надій, сподівань. У старшокласників звично яскраво виражено вибіркове відношення до навчальних предметів. Потреба в значущих для життєвого успіху знань - одна із найхарактерніших рис теперішнього старшокласника. Це визначає розвиток і функціонування психічних процесів. Сприйняття характеризується цілеспрямованістю, увага - довільністю та стійкістю, пам'ять - логічним характером. Мислення старшокласників відрізняється більш високим рівнем узагальнення та абстрагування, поступово набуває теоретичну та критичну направленість.	Період розквіту всієї розумової діяльності. Старшокласники намагаються проникнути в суть явищ природи та суспільного життя, пояснити їх взаємозв'язки та взаємозалежності. Виражене прагнення створити власну точку зору, яка не завжди співпадає із загальноприйнятою. Мислення характеризується самостійністю, яка необхідна для самоствердження. особистості

Кожна група повідомляє власні підходи.
Проводиться обговорення.

Додатково

Тестові завдання

1. Професійна придатність вчителя – це:

- а) необхідний комплекс умінь, які набуваються у процесі здобуття вищої освіти;
- б) показник рівня засвоєння вчителем спеціальних знань;
- в) необхідний комплекс здібностей, фізичних, нервово-психічних і моральних якостей, що потрібні для набуття певних робочих функцій і успішної діяльності у сфері освіти.

2. До основних функцій педагога відносяться:

- а) навчальна, виховна, психолого-педагогічна та соціальна;
- б) навчальна та виховна;
- в) морально-формуюча, навчаюча, суспільно-ідеологічна;
- г) соціально-політична та навчаюча.

3. Суспільство ставить до вчителя такі морально-педагогічні вимоги:

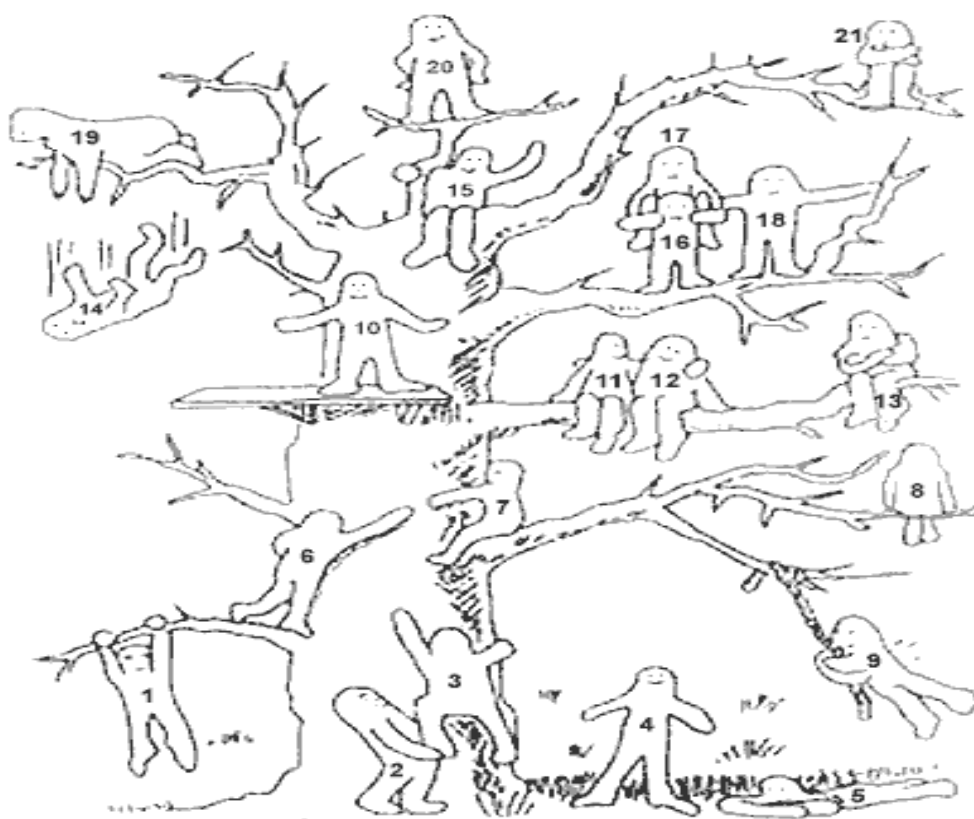
- а) наявність певних моральних цінностей, вміння спілкуватися;
- б) висока ерудиція та культура, високий рівень моральних взаємин з людьми, педагогічна самоактуалізація;
- в) висока фахова підготовка, ерудиція і культура поведінки;
- г) комунікабельність, організаційні вміння.

4. Стосовно ставлення учителів до новацій їх можна умовно поділити на кілька груп, а саме:

- а) новатори, умовні новатори, консерватори;
- б) передові, умовно передові, відсталі;
- в) новатори, передові, помірковані, глибоко помірковані, інертні;
- г) педагоги-майстри, педагоги-методисти, стажисти.

5. До практично-соціальних вимог до вчителя відносяться:

- а) відповідний рівень освіти, фах, ерудиція та культура;
- б) вимога постійної самоосвіти, виконання норм поведінки;
- в) вимога постійної самоосвіти, загальнопедагогічні та загально трудові вимоги;
- г) самостійність і діловитість, наявність педагогічних здібностей, цільність характеру.

Ключ до тесту «Дерево»

Позиції №1, 3, 6, 7 – характеризують установку на подолання перешкод.

№2, 11, 12, 16, 17, 18, 19 – активна життєва позиція та показники комунікабельності, дружньої підтримки, взаєморозуміння, взаємодопомоги, інколи, нехтування власними інтересами заради інших, альтруїзму.

№4 – стійкість позицій (бажання досягти успіху без подолання перешкод).

№10, 15 – впевненість у своїх силах, комфортний стан, нормальна адаптація, досить високий статус у колективі.

№9 – мотивація на розваги.

№13, 21 – потреба у зміні діяльності, у відпочинку; замкнутість, тривожність, відчуженість, образа, гнів, може бути проявом серйозних проблем в колективі або особистих негараздів.

№5 – втомлюваність, загальна слабкість, невеликий запас сил.

№8 – усування від колективних справ, відхід у себе, замкнутість, самотійність, в деяких випадках можливі прояви суїцидальної поведінки.

№20 – безпідставне бажання бути лідером, «командувати», «щоб моє було зверху», прагнення досягти лідерства в мікрогрупах; завищена самооцінка, установка на лідерство

№14 – кризовий стан, «падіння у прірву»; незадоволення ситуацією, що склалась в колективі, бажання привернути до себе увагу, в деяких випадках –

бездіяльність, пасивність як роль, демонстративно занижена самооцінка: «Я сам нічого не можу».

3. Методика «Самооцінка особистості»

Інструкція:

Оцініть твердження за 4-бальною шкалою, наскільки правильно вони відповідають вашим уявленням про себе: «Я думаю про це дуже часто» (4), «іноді» (3), «зрідка» (1), «ніколи» (0) (Таблиця 4)

Таблиця 4

Твердження	Я думаю про це ...			
	дуже часто	іноді	зрідка	ніколи
	4	3	1	0
1. Мені хочеться, щоб мої друзі підбадьорювали мене				
2. Постійно відчуваю свою відповідальність у навчанні				
3. Я хвилююсь за своє майбутнє				
4. Багато хто ненавидить мене				
5. Ініціативність в мене менша, ніж в інших				
6. я занепокоєний своїм психічним станом				
7. я боюся здатися дурником				
8. Зовнішність інших набагато краща, ніж моя				
9. я боюся виступати з промовою перед незнайомою аудиторією				
10. я часто припускаюся помилок				
11. Як прикро, що я не вмію розмовляти з людьми як слід				
12. Як прикро, що мені не вистачає впевненості в собі				
13. Мені б хотілося, щоб мої дії частіше схвалювалися іншими				
14. Я занадто скромний				
15. Моє життя даремне, марне				
16. У багатьох склалася про мене хибна думка				
17. Мені ні з ким поділитися власними думками				
18. Люди очікують від мене занадто багато				
19. Люди не дуже цікавляться моїми досягненнями				
20. Я дуже сором'язливий				
21. Я відчуваю, що чимало людей не розуміють мене				
22. я не відчуваю себе в безпеці				
23. я часто даремно хвилююсь				
24. Я відчуваю себе незручно, коли заходжу в кімнату, де вже є люди				
25. Я відчуваю, що люди говорять про мене за моєю спиною				
26. Я відчуваю себе скутим				
27. Я впевнений, що люди розуміють все легше, ніж я				
28. Мені здається, що зі мною повинна трапитися				

якась неприємність				
29. Мене хвилює, як люди ставляться до мене				
30. Як прикро, що я не дуже товариський				
31. У суперечках я висловлююсь тільки тоді, коли впевнений в своїй правоті				
32. Я думаю про те, що очікують від мене оточуючі				

Інтерпретація до тесту «Самооцінка особистості»

Сума балів:

від 0 до 25 – свідчить про **високий рівень самооцінки**, за якого людина, як правило, не обтяжена «комплексом неповноцінності», правильно реагує на зауваження і рідко піддає сумніву власні дії;

від 26 до 45 – свідчить про **середній рівень самооцінки**, коли людина рідко страждає від «комплексу неповноцінності» й лише іноді намагається підлаштуватися під думку інших;

від 46 до 128 – вказує на **низький рівень самооцінки**, за якого людина болісно сприймає критичні зауваження на свою адресу, намагається завжди зважати на думку інших і часто страждає від «комплексу неповноцінності».

Рівень самооцінки суттєво впливає на психічне благополуччя особи. Висока самооцінка супроводжується почуттям упевненості в собі, задоволеності собою й тим, що оточуючі позитивно ставляться до тебе. Особа ж з низькою самооцінкою більше невпевнена у собі, залежна, їй необхідні підтримка, схвалення інших, їхня опіка та заступництво. Однак, та чи інша самооцінка не може розглядатись однозначно як «хороша» чи «погана». Разом із внутрішнім комфортом, який дає особі висока самооцінка, вона може призвести до зухвалості, зупинки особистісного саморозвитку, що, в свою чергу, негативно вплине на стосунки з оточуючими. Низька самооцінка, що завдає особистості сильних страждань, водночас може спонукати її до саморозвитку. Самооцінка лежить в основі одного з провідних мотивів учбової діяльності – мотиву досягання.

Під час аналізу самооцінки особистості, важливо наскільки особистість адекватно оцінює себе. Так, найбільш психологічно сприятливою для особистості є адекватно висока самооцінка, коли високий ступінь відповідності еталонній моделі, яку має особа, підтримується оточуючими. Отже, поведінка особи отримує визнання оточуючих, їхню підтримку і, відповідно, вона довіряє їм.

Якщо оточуючі оцінюють особу нижче, ніж вона себе, то кажуть, що в неї неадекватно завищена самооцінка, яка призводить до виникнення конфліктів.

Неадекватно низька самооцінка призводить до формування у людини почуття невпевненості в собі, постійної небезпеки, яку вона очікує від оточуючих. Така людина стримує свою активність, не реалізує свої можливості, оскільки постійно боїться, що її не зрозуміють, знехтують нею. Можна сказати,

що така людина ставить перед собою занадто високі вимоги, прагне досягти занадто високі вимоги і реальні свої результати недооцінює, а з більшою готовністю фіксує власні невдачі.

Адекватно низька самооцінка призводить до того, що людина або шукає нову групу, де її будуть вище цінувати, або знижує рівень своїх домагань і соціальну активність, міжособистісні контакти, або шукає різні, часто неадекватні прийоми, що знижують внутрішній дискомфорт.

Тому, щоб характеризувати самооцінку особистості, окрім її власної самооцінки ті її оцінного еталона, треба знати наскільки адекватно вона орієнтується в тому, як її оцінюють інші люди, певна соціальна група, тобто якою є очікувана оцінка цієї особи. Дослідження встановили, якщо самооцінка особистості та очікувана нею самооцінка суперечать одна одній, в першу чергу особа змінює очікувану оцінку. Наприклад, не отримавши очікуваного підтвердження високої самооцінки в оточуючих, особа зберігає високу самооцінку, але знижує очікувану оцінку.

